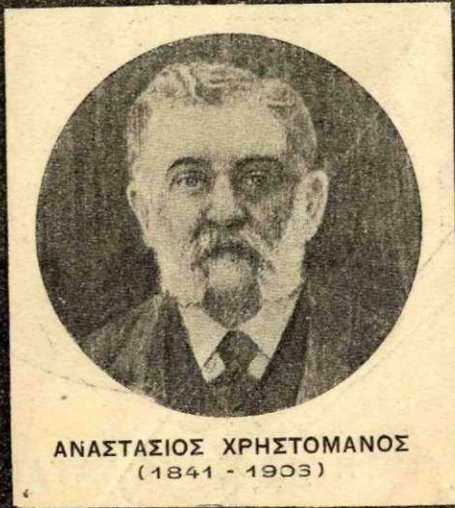

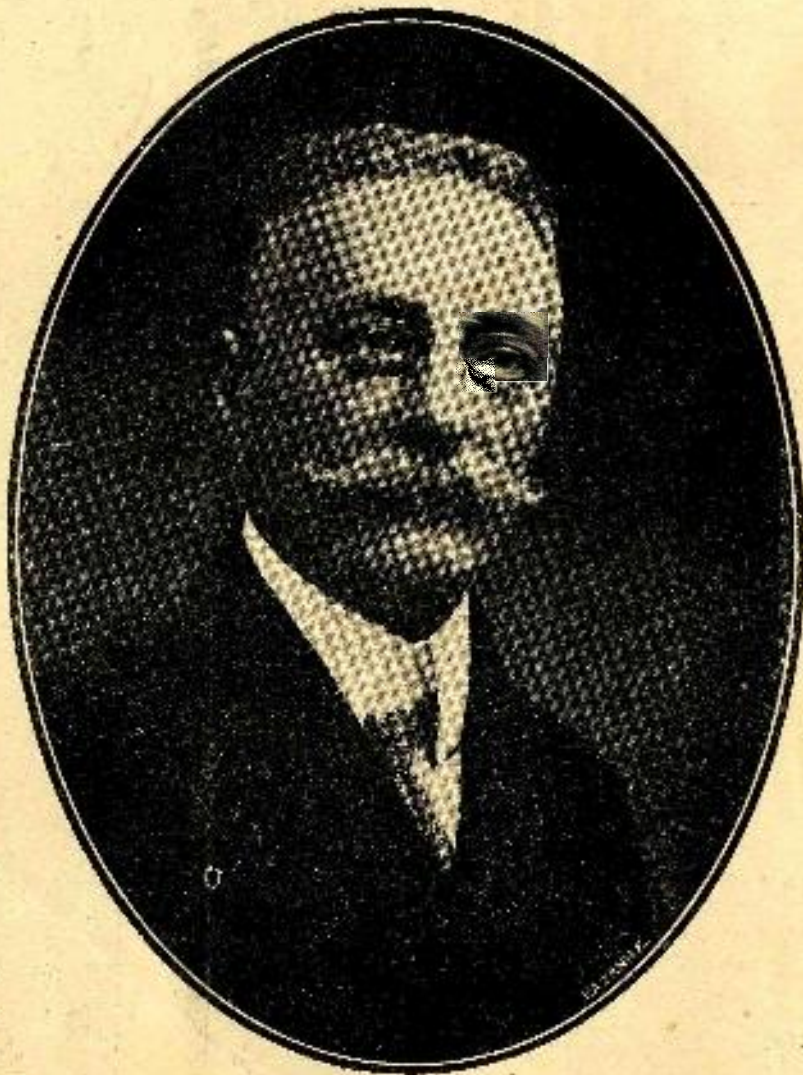
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΩΤΕΧΝΙΚΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ
Καθηγηταί ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ & ΠΑΝΕΠΙΣΤΗ
ΜΙΟΥ ὡς καὶ οἱ διασημότεροι ΕΠΗ
ΝΕΣ καὶ ΞΕΝΟΙ διαγνοούμενοι.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΣΕΡΓΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΡΙΘ. 22
ΑΘΗΝΑΙ

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ
ΤΗΣ "ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ,"

ΡΗΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ
1841 - 1906

ΥΠΟ Κ. Δ. ΖΕΓΓΕΛΗ (ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ)

Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κωνστ. Χρηστομάνου, ἐγκρίτου ἐκ Μελενίκου Μακεδόνος, ἀποκατεστημένου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βιέννῃ, ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὴν 8ην Μαρτίου 1841.

Παρ' ὄλην τὴν πατρικὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ συμφέρον τῆς οἰκογενείας, ὅπως ἀκολουθήσῃ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἠύδοκίμει, ἡ ζωηρὰ ῥοπή αὐτοῦ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὸ πείραμα, τὸν ἔφεραν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐφηρμοσμένης Χημείας εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον κυρίως τῆς Καρλοσούης μέχρι τοῦ 1861, ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ ἐκείνου εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γενικῆς Χημείας ἐν τῷ κλασσικῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἐιδελβέργης τὸ ὁποῖον ἐδόξαζε τότε τὸ μέγα ὄνομα τοῦ Μπούνσεν.

Ὡς φοιτητῆς ἔδραψε δάφνας εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπούνσεν, ὅπου ὡς ἄμισθος βοηθὸς εἰργάζετο χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ στερηθῆται τοιούτων καὶ εἰς τὰ περιώνυμα τῶν γερμανῶν φοιτητῶν Σωματεία τῶν ὁποίων διετελεῖ ἐνεργότατον μέλος, καὶ τριακοντάκις εἰς αὐτὰ ἠναγκάσθη νὰ ὑπερασπίσῃ τὰς φοιτητικὰς του πεποιθήσεις διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ ξίφους του.

Τυχῶν τὸ ἐπόμενορον ἔτος τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος ἔρχεται εἰς Ἀθήνας εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν μετακληθεὶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ὡς ἔλεγεν ἡ πρόσκλησις «συνδράμῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς διδασκαλίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν».

Εἰς τὴν παρὰ τὴν Μητρόπολιν οἰκίαν Λεβίδου ἰδρύθη τότε μεστὸν κενῶν ἐλπίδων τὸ ἐθνικὸν Διδασκαλεῖον καὶ διωρίσθη ἐκεῖ καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὸ Διδασκαλεῖον διελύετο. Διὰ τὸ μαντεύομεν ἀπὸ τινος λέξεως τοῦ ἰδίου γραφείου μετὰ τὴν ἀπαγοήτευσιν ἦν ἡσθάνθη διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πρώτου του ἐκείνου ἐκπαιδευτικοῦ πειράματος. Ὡς λέγει περὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀμφέβαλε μὲν ἂν οἱ μαθηταὶ του τὸν ἠνύουν, βέβαιος ὅμως ἦτο ὅτι αὐτὸς δὲν ἠνύησεν αὐτοὺς οὔτε ποῖον εἶδος διδασκαλίας ἠδύναντο οὔτοι νὰ διαδώσωσιν εἰς τοὺς Ἑλληνοπαιδας.

Τὸ ἐπόμενορον ἔτος, 1863, ἐγένετο ὑφηγητῆς τῆς Χημείας, τρίτος μετὰ δύο ἄλλων συναγωνιστῶν. Τοῦ ἱατροῦ Ἰωάννου Ἰωάννου καὶ τοῦ φαρμακευτικοῦ Γεωργ. Ζαβιτσάνου.

Ὁ συναγωνισμὸς ὑπῆρξεν ὀξύς, διότι ἀμφότεροι οἱ συναγωνισταὶ του ἦσαν ἐπιστήμονες ἀξίας, ταχέως ὅμως ὁ νέος ὑφηγητῆς τοὺς ὑπερακόνησε κατωρθώσας μετὰ πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις τοῦ Πρυτάνεως νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν καὶ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ βορειοδυτικὸν ὑπόγειον τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπερ ἐχρησίμευε τότε ὡς ὄπλοθήκη τῆς Πανεπιστημιακῆς φάλαγγος, διὰ δαπάνης 8,000 δραχ. λίαν εὐπρόσωπον ἰδιωτικὸν χημεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδασκε συνοδεύων τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν νεωτέρων τότε πειραμάτων.

Διὰ τούτων ἐπεσκίασε καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ προσωρινῶς τότε διδάσκοντος τὴν γενικὴν Χημείαν καθηγητοῦ τῆς φαρμακευτικῆς Χημείας Ε. Λάνδερερ, ὅστις ἐξετέλει μὲν καὶ οὗτος πειράματα, ἀνασύρων συνήθως τὰς κόνεις καὶ τὰ χημικά

του φιαλίδια ἐκ τῶν θυλακίων του· τὰ πειράματά του ὁμοῦ ἦσαν μὲν πολύκροτα ἀλλ' ὄχι ἐξ ἴσου διδακτικά.

Τὸ πειραματικὸν αὐτὸ τρόποσι τοῦ νεαροῦ ὑφηγητοῦ δὲν ἄφησε καθυδόντα τὸν ἕτερον τῶν ὑφηγητῶν τοῦ ὁποίου φίλα φρονῶν ἀθλητικὸς φοιτητὴς εἰσελθὼν ἡμέραν τινα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μαθήματος μετεμόρφωσεν ἐν μιᾷ στιγμῇ, διὰ τῆς μαγικῆς του ῥάβδου τὴν πειραματικὴν τράπεζαν εἰς τῆς Μαδιάμ τὴν γῆν, τιμωρήσας οὕτω πρεπόντως τὸν τολμηρὸν νεωτεριστήν.

Τρία ἔτη βραδύτερον, περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου 1866, ἐξαιρετικὸν γεγονός ἐκράτησεν εἰς συγκίνησιν τὸν σιενὸν τότε ἐπιστημονικὸν κύκλον τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν κόλπον τῆς Σαντορίνης τὸ ἔδαφος ἐσειέτο, ἡ θάλασσα ἐφλογίζετο, καὶ ὁ βυθὸς τῆς ἐξήρето. Ἡ Κυβέρνησις ἔστειλε τότε πρὸς μελέτην πεντάμελή, ἐκ τῶν ἀρίστων, εἰδικῶν, ἐπιτροπὴν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰούλιος Σμιθ. Εἰς ταύτην περιέλαβε καὶ τὸν Χρηστομάνον.

Τὰ φαινόμενα αὐτὰ ἀπέληξαν εἰς τὴν ἐκρηξιν τῆς 6ης Φεβρουαρίου καὶ τὴν ἀνάδυσιν τῆς νηίδος τῆς Ἀφροέσεως.

Ἡ περισπούδαστος τοῦ φαινομένου αὐτοῦ μελέτη, ὑπὸ τοῦ Χρηστομάνου, καὶ αἱ τριετείς ὡς ὑφηγητοῦ ἐπιτυχεῖς παραδόσεις του, ἐπεισαν τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν δῶρισε καθηγητὴν τῆς γενικῆς Χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἐγκυκλοπαιδικώτατος ἐν τῇ ἐπιστῇ τῆς φύσεως, οὐ μόνον εἰς χημικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ βιομηχανικὰ καὶ γεωλογικὰ ἢ μεταλλευτικὰ ὑπῆρξε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἐγκυρότερος σύμβουλος τῆς πατρίδος του. Νεωτεριστὴς καὶ φιλοπρόοδος ἔδωσε νέαν ζωὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Χημείας συντονίσας αὐτὴν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν μεγάλων του γερμανῶν καθηγητῶν, αὐτὸς πρῶτος ἐν Ἑλλάδι βασισίας αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας, ἧς τότε μόλις εἶχεν ἀνακύψει ἰσχυρά.

Οὐδεὶς συνέβαλεν ὅσον οὗτος εἰς τὴν ἐν γένει πρόοδον τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Ἑλλάδι. Κυρίως εἰς τὸν Χρηστομάνον ὀφείλεται ἢ ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγή τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἧς ἔλειπε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κλάδους τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, οἵτινες θεωρητικῶς μόνον καὶ ἀπὸ ἔδρας ἐδιδάσκοντο. Ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς καθηγεσίας του ἔτους παραχωροῦνται αὐτῷ δύο δωμάτια ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκεῖ ἐνθα σήμερον εἶναι τὸ ἀναπαυτήριον τῶν καθηγητῶν καὶ ἐγκαθιστᾶ εἰς αὐτὰ τὸ πρῶτον Χημεῖον, τὸ ὁποῖον τῷ 1872 εὐρυχωρότερον, ἐκ πέντε δωματίων ἀποτελούμενον ἰδρύεται ἐν τῷ νῦν περιβόλῳ τοῦ Ἀνατομείου.

Τὴν νέαν ὁδὸν, τῶν διὰ τῶν ἐργαστηρίων πρακτικῶν ἀσκήσεων, ἠκολούθησαν ταχέως καὶ οἱ καθηγηταὶ τῶν ἄλλων πειραματικῶν μαθημάτων καὶ οὕτω τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἰδρῦθησαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰ διάφορα ἐργαστήρια, τοῦ Χρηστομάνου ἐμφυσήσαντος εἰς αὐτὰ τῶν πρώτων ἐπιστημονικῆν πνοήν.

Τῷ 1889 τέλος πητέγησε νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον τὸ προσφιλέστερον τοῦ βίου του ὄνειρον, τὴν ἀνέγερσιν ἐν τῇ ὁδῷ Σόλωνος ἰδίου μεγάρου ἀνταξίου τῶν ἀρίστων γερμανικῶν τότε, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Χημείας. Τοῦτο ἀνηγέρθη, ὑπὸ τοῦ ἰδίου σχεδιασθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων γερμανικῶν καὶ ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἴσως τὸ ἄριστα ἐγκαταστημένον πάντων τῶν Πανεπιστημιακῶν ἐργαστηρίων, ὅπερ ἐστέγασεν ἕκτοτε καὶ στεγάζει μίαν γενεάν χημικῶν.

Οὐ μόνον ὡς διδάσκαλος διέπρεψε, γνωρίζων ὑπὲρ πάντα νὰ μεταδίδῃ τὸ πῦρ, ὅπερ ἐθέρμαινε τὴν ἐπιστημονικὴν του ψυχὴν εἰς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ ὡς ἐρευνητὴς.

Τῷ 1865 ἐξέδιδε τοὺς ἀναλυτικούς του πίνακας, οἵτινες ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην ἐποδηγέτησαν τοὺς φοιτητὰς εἰς τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν, τῷ 1871 ἐδημοσίευσεν

εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Χημείαν, δι' ἧς κατὰ τρόπον ἀπλοῦν ἐξέθετε τὰς βάσεις καὶ τὰς νέας τότε θεωρήσας τῆς Χημείας καὶ τέλος τῷ 1887 ἐδημοσίευσεν δίτομον ἐκτενὲς ἔγχειριδιον τῆς ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς Χημείας, ἔργον βαθείας μελέτης δι' οὗ σθεμελίον λίαν ἐπιτυχῶς τὴν Ἑλληνικὴν χημικὴν ὀνοματολογίαν.

Ὡς ἀναλυτικὸς, οὐ μόνον ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν ὁ πρῶτος κυρίως ἀναλύσας διάφορα ἱαματικά ὕδατα, βιομηχανικὰ (οἶνους σταφίδα κλπ.) καὶ μεταλλευτικὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἀναλυτικὰς συσκευὰς ἐπενόησεν, ὡς τὴν τοῦ πρесоδιορισμοῦ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, καὶ ἀναλυτικὰς μεθόδους ἐπιτυχῶς ἐτροποποίησε, ὡς τὴν τῆς ἀναλύσεως τῶν χρωμιτῶν καὶ τῶν μετάλλων τῶν ἀκαλίων. Καὶ ἄλλας πρωτοτύπους ἐρεῦνας ἐξετέλεσεν, ὡς μέθοδον παρασκευῆς τοῦ διφαινυλίου, τοῦ τριχλωριούχου ἰωδίου καὶ τριβρωμιούχου φωσφόρου, ἀντιδράσεις τῆς βενζοναφθόλης κλπ.

Τὰ προϊόντα δὲ ταῦτα τῆς σιγηλῆς ἐν τῷ Χημείῳ του ἐργασίας, τοῦ ὁποίου ἡ λυχνία τελευταία πάντοτε ὄλων ἔσβυνε, κατέθετε μετριοφρόνως εἰς τὰ διάφορα διεθνή συνέδρια τῆς Χημείας εἰς τὰ ὁποῖα ἀντεπροσώπευε τὴν Ἑλλάδα, ἐμφανίζων οὕτω πάντοτε τὴν χημικὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην εὐπρεπῆ καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν κίνησιν καλῶς παρακολοθοῦσαν.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1906 ἐρωτάσθη μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ συναδέλφων αὐτοῦ ἡ τεσσαρακονταετηρίς τῆς καθηγεσίας του.

Ἀτυχῶς αἱ ἐγκάρδιον εὐχαὶ καὶ ἐλπίδες, ἃς εὐνῶμων χορεία μαθητῶν καὶ φίλων ἐξέπεμπον τότε μακρᾶς ἐτι ζωῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δράσεως, ταχέως ἐπέπρωτο νὰ διαψευσθῶσι, καὶ πρὶν ἔτι ἀπομαρανθῶσιν οἱ στέφανοι, οὓς ἡ χαρὰ προσέφερε, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, προσήρχοντο πάλιν οἱ φίλοι του, νεκρικοὺς τὴν φορὰν ταύτην στεφάνους κομίζοντες.

Μετὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς τεσσαρακονταετηριδος αὐτοῦ ἐξηκολούθησε διδάσκων ὡς πάντοτε τελευταίος ἀλλὰ φεῦ καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν. Φέρων τὰ σπέρματα ὀδυνηρᾶς νόσου, καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων αὐτοῦ καταπονημένος κατέπεσεν εἰς τὴν κλίνην διὰ νὰ μὴ ἐγερθῆ πλέον.

Ὁ βίος τοῦ Χρηστομάνου ἀποτελεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ἱστορίαν τῆς Χημείας ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι. Ἐμπλεως ἐνθουσιασμοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ μοναδικῆς ἐργατικότητος ἀφιερῶθη εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν μιᾶς εὐγενούς ιδέας εἰς τὸν βωμὸν τῆς ὁποίας κατέθεσε ὡς πολῦτιμον ἀφιέρωμα, τεσσαράκοντα ἔτη πολυμόχθου ἀλλὰ καρποφόρου ἐργασίας. Τῆς προόδου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ ἰδιαίτερος τῆς Χημείας.

Ἡ Χημεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἔργον τοῦ Χρηστομάνου.

Διὰ τοῦτο τὸ Πανεπιστήμιον ἐνετοίχισε ἐν τῷ Χημείῳ του μαρμαρίνην τὴν προτομὴν του, σύμβολον ἀφθαρτον καὶ αἰώνιον, ἀθανασίας τῶν ἐργατῶν τῆς ιδέας.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΥΠΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' οὗτον ἀπέκτησε σταθεράν τινα θέσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐξησφαλίσθη ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ δυσμενῶν περιβάλλον τὸν ἐκυριεύσε τὸ πάθος διὰ τὴν μελέτην τῆς Φύσεως. Ἡ περιέργειά του, τὸ νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐρευνᾷ καὶ αἱ σταθεραὶ ἐρωτήσεις του «τί εἶνε αὐτὸ; τί θὰ πῆ αὐτό;» ἐγέννησαν τὴν ἐπιστήμην καὶ τοὺς διαφόρους κλάδους αὐτῆς.

ἽΟποῖος μεγαλοπρεπῆς θρίαμβος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος!

Διὰ τῆς ἐπιστήμης ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψεν τὴν θέσιν του εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἐπιστήμη ὡς ζεῖδωρος πνοὴ ἔπνευσεν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτὴ εἶνε ἐκείνη ἣτις ὀδηγεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἐργάτου, τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τὴν κρίσιν τοῦ φιλοσόφου, τὸν κάλαμον τοῦ δημοσιογράφου, τὰς ἐρεῖνας τοῦ σοφοῦ.

Τὴν ἐπιστήμην διακρίνει ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ἐκδήλωσις ἐπιμελεμένης παρατηρήσεως καὶ ἐπακριβοῦς ἐξακριβώσεως. «Πρῶτον βεβαιώσου διὰ τὰ γεγονότα» ἰδοὺ τὸ θεμελιώδες πρόσταγμα τῆς ἐπιστήμης. «Ὁ μὴ ἐπιστήμων ἄνθρωπος» κατὰ τὸν Σέο Μίχ. Φόστερ «ἀρκεῖται μὲ τὸ σχεδὸν καὶ τὸ περίπου». Ὁ ἐργάτης ὅμως τῆς ἐπιστήμης δὲν ἀρκεῖται μὲ τὸ «σχεδὸν» καὶ τὸ «περίπου» ἀλλὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του ἀρκοῦντως εὐτυχῆ ὅταν κατορθώσῃ, κοτόπιν πολλῶν παρατηρήσεων καὶ ἐπισταμένης μελέτης νὰ εἴπῃ: «Θεωρῶ τοῦτο ἢ ἐκ εἰνο ἀληθές». Ἡ προᾶξις αὐτῆ κατὰ τὸν Huxley δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν μεγαλύτεραν ἱκανοποίησιν ἢ, τὴν μεγαλύτεραν καταδίκην διὰ τὴν ζωὴν. Τὸ ἔμβλημα τῆς ἐπιστήμης εἶνε αἱ ἀκτίνες Χ, αἵτινες διαπερῶσι τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας σκότος εἶνε ὁ χαρακτηριστικὸς τόνος τῆς ἀκριβείας. Οὕτω βλέπομεν τὸν Κλέοξ Μάξβελ νὰ ἐπιμένῃ «μὰ τί εἶνε αὐτό; τί ξεχωριστὸ ἔχει ἀπὸ τὰ ἄλλα;» καὶ βιολόγον διδάσκαλον πεποικισμένον μὲ μεγάλην ἐκπαιδευτικὴν ἱκανότητα νὰ θέτῃ διαρκῶς τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν εἰς τοὺς μαθητάς του: «Τὸ βλέπετε τοῦτο ἢ ὄχι;» «ἂν τὸ βλέπετε μὲ τί ὁμοιάζει;»

Ἡ ἐπιστήμη ἀναλόγως τῆς ἐφαρμογῆς της, ἀναλόγως τῶν ἐρευνῶν αὐτῆς διαίρεται εἰς διαφόρους κλάδους. Πάντες ὅμως ἔχουν κοινὸν σκοπὸν

τὴν ἐρευναν τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ λόγια τοῦ Bacon λέγοντος, ὅτι τὰ εἶδη τῶν ἐπιστημῶν δὲν εἶνε καθὼς διάφοροι γραμμαὶ συναντώμεναι εἰς τινα γωνίαν, ἀλλ' ὡς κλάδοι δένδρου συνδεόμενοι μὲ τὸν κορμὸν» δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ εἰς κλάδος τῆς ἐπιστήμης βοηθεῖ καὶ στηρίζει τὸν ἄλλον, ὁ ἕτερος συντελεῖ καὶ παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἀνακάλυψιν τοῦ ἄλλου. Οὕτω δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, ὡσὰν κρῖκους μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀλύσου ἀλληλένδετοι οἱ ὅποιοι δὲν δύναται νὰ χωρισθῶσιν εἰς πρακτικοὺς ἢ μὴ, χρησίμους ἢ ἀχρηστοὺς. Πάντες ὑποβοηθοῦσιν εἰς τὴν πρόοδον τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντες προσπαθοῦν διὰ τῆς ἐρεῖνης νὰ καταστήσωσι γνωστὴν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν ἣτις συνδέει τὸ πᾶν. «Ὅπως τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ πῆ στὸ χεῖρι δὲν σὲ χρειάζομαι καὶ τὸ κεφάλι στὸ μάτι», οὕτω καὶ κάθε κλάδος τῆς ἐπιστήμης δὲν δύναται νὰ εἴπῃ εἰς τὸν ἕτερον ὅτι δὲν τὸν χρειάζεται. Πάντες ὁμοῦ, ἀνεξαρτήτως τῆς σχέσεως αὐτῶν ἀναμεταξύ των εἶναι ἐξ ἴσου ἀξιόλογοι καὶ ἀνάγκαιοι διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν λειτουργίαν, μόρφωσιν καὶ προαγωγὴν μιᾶς κοινωνίας.

Ἡ ἐπιστήμη, ἣτις καθημερινῶς διαδίδεται καὶ ποικιλοτρόπως ἐφαρμόζεται εἶνε φυσικὴ καὶ ἀναγκαῖα ἀνθρωπίνῃ δρασί. Ἐντεῦθεν ἡ δικαιολογία τῆς ὑπαρξέως της. Τὰ προϊόντα αὐτῆς, τὰ τόσον πολύτιμα, ἀνήκουν εἰς τοὺς πάντας ὁ ἰδανικὸς αὐτῆς σκοπὸς εἶνε κοινὸν κτῆμα, ἀντικείμενον παγκοσμίον χρήσεως.

Ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὀργανομένος κοινὸς νοῦς, οἱ δὲ ἐπιστήμονες οὐδὲν ἄλλο ἢ κοινοὶ ἄνθρωποι ἡσχημένοι εἰς τὸν δρόμον τοῦ κοινοῦ νοῦ» κατὰ τὸν Huxley. Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Huxley καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Σέο Μίχ. Φόστερ λέγοντος ὅτι αἱ τρεῖς ἀρεταὶ δι' ὧν διακρίνεται ὁ ἐργάτης τῆς ἐπιστήμης, ἦτοι: φιλαλήθεια, ἐπαγήρηνυσις καὶ θάρρος (περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσωμεν ἄλλοτε) δὲν εἶνε κτήματα μόνον τῶν ἐπιστημόνων «ἀλλὰ παντὸς ἀνθρώπου». Ἐπίσης ὁ Σέο Μίχ Φόστερ προσθέτει: «Θέλω δ' ἀκριβῶς νὰ εἴπω ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης δὲν ἔχουν εἰδικὰς ἀρετάς, εἰδικὰς δυνάμεις. Εἶνε καὶ οὗτοι κοινοὶ ἄνθρωποι, ἴσως καὶ κοινότητοι». Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἴσως παραξενευθῶσιν τινες ὅτι δηλ. οἱ ἐπιστήμονες εἶνε καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἢ μὲ ἄλλους λόγους πάντες εἶνε ἐπιστήμονες· τὸ τοιοῦτον χρήζει ἐξηγήσεως: Ἐὰν ἀφίσωμεν ἤδη τὸ πνεῦμα ἡμῶν ν' ἀναθεωρήσῃ διὰ ταχέως βλέμματος τὰς περιόδους ἐκείνας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἔξει ἐντὸς σπηλαίων θὰ ἴδωμεν ὅτι ἔξει ὀνειρώδη ζωὴν χωρὶς ἐπιστήμην. Καθ' ὅσον ὅμως οἱ χρόνοι παρήρχοντο, διεκρίθησαν διάφοροι διαθέσεις, τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ κυριώτεραι εἶναι: Πρακτικὴ διάθεσις αἰσθητικὴ διάθεσις, ἐπιστημονικὴ διάθεσις, Αἱ διαθέσεις αὗται ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν χεῖραν, καρδίαν καὶ νοῦν, ἅπασαι δὲ εἶνε ἔμφυτοι εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ δὲ ὑ-

γής ζωῆ ἐπιβάλλει πρακτικὴν ἀναγνώρισιν τῆς τριάδος: «πρακτικότητος, ἰσθητικότητος, γνώσεως». Αὕτη γεννᾷ ὡς εἶπεν ὁ Ἐδ. Κάρπεντερ ὑγείαν, πληρότητα, ἀγνότητα. Τοιουτοτρόπως βλέπομεν ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ διάθεσις εἶνε ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πολλάκις ἔτυχε νὰ ἴδω ἄνθρώπους ἀγεύτους ἐντελῶς συγκεκοιμένης τινὸς ἐπιστήμης καὶ ὅμως νὰ εἶνε ἐπιστημονικοὶ καθ' ὅλας τὰς ἵνας τοῦ πνεύματος των. Τοῦτο θὰ τὸ ἀντιληφθῆτε εἰάν δόσητε εἰς αὐτοὺς δεδομένα τινὰ καὶ σαφῶς διατυπομένον πρόβλημα καὶ θὰ ἴδητε, ὅτι ἔχουν εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένην τὴν ἐπιστημονικὴν των τάσιν καὶ διάθεσιν. Ἄρα ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶνε προνόμιον τῶν σπουδαζόντων αὐτὴν ἀλλὰ δικαίωμα ὅλων. Οὐδέποτε πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐπιστημονικὴν διάθεσιν ὡς κάτι τι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλλιεργηθὲν καὶ ἐκμαθηθὲν, ἀλλ' ὡς τι ζῶν ἐν τῇ διανοίᾳ μας καὶ ἐπιρεάζον αὐτήν· ὡς θαυμασιῶς ἔλεγεν ὁ Benchara Branford εἰς προσφώνησιν του πρὸς τοὺς φοιτητάς: «Ἡ Ἐπιστήμη διαρκῶς ἀναγεννᾶται ἐν τῇ ἐσχευμένῃ θελήσει καὶ τῇ προθέσει ὅλων μας, ὅταν ἐπιτυγχάνωμεν νὰ σκεπτόμεθα ἐπὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ ἔργου μας κατὰ τρόπον διαυγῆ, λογικὸν καὶ συστηματικὸν καὶ θέτωμεν μετὰ θάρρους τὰ συμπεράσματά μας ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς πείρας. Αἱ καλούμεναι ἐπιστήμαι εἶνε γραπταὶ ὑπομνήσεις τοιούτων σκέψεων, ἐκτενέστερον ὅμως, σαφέστερον, συστηματικώτερον, συντετώτερον καὶ ἀληθέστερον ἢ καὶ συμφωνώτερον πρὸς τὴν πραγματικότητα, καθὸ ἐξηλεγμένοι δι' ἀναριθμήτων πειραμάτων καὶ μακρᾶς πείρας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Ἴσως ὅμως πολλοὶ εἴπουν, ὅτι εἰς καλὸς ἐπὶ παραδείγματι μυθιστοριογράφος δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐπιστήμων καὶ ἂν ἐργασθῆ εἰς τὰ καλύτερα ἐργαστήρια καὶ μαθητεύσῃ παρὰ ἀνεγνωρισμένῳ καθηγητῇ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν του μόρφωσιν. Οὐτε καὶ εἰς ὅστις στερεῖται τοῦ ταλέντου τῆς ποιήσεως νὰ γίνῃ ποιητής. Θὰ ἦτο ὅμως ἀστείον νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ὅτι καθεὶς ἕξ ἡμῶν διὰ καταλλήλου ἀγωγῆς δὲν δύναται νὰ καλλιεργῆσῃ τὰς διαθέσεις καὶ τάσεις αὐτοῦ. Σφραγιστικῶν τις γίνεται σιδηρουργός, δρῶν [τις] ἐπιστημονικῶς καλλιεργεῖ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διάθεσιν καὶ τάσιν. Ἐκεῖνοι οἵτινες θέλουν νὰ γίνωιν πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐπιστήμης, ἄς μαθητεύσουν παρὰ μεγάλῳ ἰνι καθηγητῇ καὶ ἄς ἐργασθῶν εἰς τὰ μεγαλύτερα ἐργαστήρια. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἀπλῶς θέλουν νὰ γίνωιν διανοούμενοι πολῖται, οἵτινες θέλουν νὰ φωτισθῶν με τὸ ζωηρὸν ἐπιστημονικὸν φῶς, τὸ σελαγίζον ὡς ζεῖδωρος ἥλιος, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἄς ἀναγινώσκωσι τὰς δημοσιευόμενας ἐκάστοτε μελέτας ἐν τῇ «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚῃ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚῃ», πρὸς τοὺς ὁποίους μάλιστα καὶ ἀπειθύνεται, ἄς ἀναγινώσκωσιν «κλασικοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἱστορίας διαφόρων ἐπιστημῶν καὶ βιογραφίας μεγάλων διδασκάλων κ.τ.λ.

Πάντες ὅμως ἄς σκεφθῶμεν ὅτι ζῶμεν εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ πλάναι τῆς ἀμαθείας τὰ φάσματα τοῦ ζόφου, αἱ νηπιώδεις χίμαιραι τῆς

ἀνθρωπότητος πρέπει νὰ ἐξαφανισθῶσιν πλέον. Ἡ ἡὼς τῆς προόδου τοῦ μέλλοντος χρυσίζει ἤδη μετὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς φῶς τὸν ὀρίζοντα, ὁ ἥλιος δὲ τοῦ διανοητικοῦ φωτὸς μέλλει ὅσον οὐπω ἔν' ἀνατείλῃ ἐπὶ τῆς ἀφυπνιζομένης ἀνθρωπότητος. Στῶμεν λοιπὸν πάντες ἐπὶ ποδὸς καταδοκοῦντες τὴν ἐμφάνησιν τοῦ ἡλίου τούτου καὶ ἔστω τοῦ λοιποῦ ἔμβλημα πάντων ἡμῶν. Ἡ ΠΡΟΟΔΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟ Ν. ΚΑΖΑΖΗ (ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ)

Α.

Ὄνομάζω ὑπεράνθρωπον τὸ ἀνθρώπινον ἐκεῖνο ὄν, τὸ ὑπὸ πλείστας ἐπόψεις ὑπερέχον τῶν συγχρόνων του, ρηξικέλευθον καὶ δημιουργικὸν παράγοντα ἐν τῇ ἱστορικῇ σταδιοδρομίᾳ, προαγγέλλοντα καινὰ δαιμόνια, ἢ συντελοῦντα εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῶν δι' ὅλων τῶν δυνάμεων, τῶν παρεχομένων αὐτῷ ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως παρακολουθούτων, ἀρνητικῶς ἢ θετικῶς, τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν τῇ κρατούσῃ παραστάσει. Ἀπὸ τοιούτου ἀνθρώπου ἐγκαινίζεται κατάστασις νέας ἱστορικῆς συνθέσεως καὶ σταδιοδρομίας.

Ἡ τοιαύτη μεγαλοφυΐα εἶνε δημιουργημάτων ἰσχυρᾶς ἐξελίξεως καὶ ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως. Εἶνε ἀνωτέρα τῆς συνήθους εὐφυΐας, τοῦ ταλέντου. Ὁ μεγαλοφυῆς ὑπερβαίνει τὰ ἐσκαμμένα, ἀγνοεῖ ἢ καταφρονεῖ τοὺς στοιχειώδεις κοινωνικοὺς κανόνας, ἀρνεῖται νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὰ καθεστῶτα, ἠθικά, θρησκευτικά, κανονικά, πολιτικά.

Ἡ κρατοῦσα δύναμις ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐξελίξει τοῦ ὑπερανθρώπου εἶνε ἡ φαντασία· ἡ ἔξοδος ἐκ τῶν ὁρίων τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν συνθηκῶν, τῶν διεπουσῶν τὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ὁ ὑπεράνθρωπος, ἐν τῇ πραγματώσει τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, ἐκδηλοῖ τὴν σύνθεσιν τοῦ παρόντος. Ὡς τοιοῦτος τυγχάνει τὸ ἀσυνείδητον, τὸ καθ' ἀνάγκην ὄργανον ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, ἧς τὰ ἀπόρητα τίθησιν εἰς ἐνέργειαν. Ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ συνήθως δὲν ἐπιδιώκει τὸ ἐπωφελές, ἀλλὰ τὸ

ιδεώδες οἷχι τὴν θεραπείαν προσκαίρων σκοπῶν καὶ πόθων, ἀλλὰ τῶν αἰωνίων προτίστος ἀποβλέπει εἰς τὸ μέλλον.

Ὁ ὑπεράνθρωπος, καθιστάμενος προφήτης, δὲν κατανοεῖται εὐχερῶς ὑπὸ τῶν συγχρόνων. Ὅτι ὁ συνήθης ἄνθρωπος δὲν ἀντιλαμβάνεται, ἀποκαλεῖ χίμαιραν. Ὁ τοιοῦτος εἶνε Φίλισταιος, χαμαιζήλος, μισόκαινος, μὴ δυνάμενος ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰς κορυφάς, ἐπισκοπῶν ἀπ' αὐτῶν τὰ ἐπίγεια, ἀρᾶσεται καὶ εὐτυχεῖ ἐν τῇ παρακολουθῆσει τῶν λεπτομερειῶν, κοινῶν πραγμάτων. Μισόκαινος καὶ ἀπειρόκαλος, θλίβεται καὶ δυσάνασχετεῖ πρὸ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς νέας ἰδέας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑποκύπτει.

Ὁ συνήθης ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τῶν πραγμάτων ἐν τῇ περιορισμένῃ αὐτῶν ἐννοίᾳ καὶ ὑποστάσει· ἐκεῖθεν τοῦ δεδομένου καὶ τοῦ ἀντιληπτοῦ οὐδὲν ἄλλο βλέπει. Ἡ εὐρύτερα ἔρευνα, ὑπερτέρα χρόνου καὶ τόπου, εἶνε ἡ ἰδιότης τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ὑπερανθρώπου. Οὗτος καὶ μόνος ἀποτελεῖ τὸν ἱστορικὸν μικρόκοσμον, ἐκπροσωπεῖ τὸ ἀριστοκρατικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐκ τε τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ συστάσεως, ἰδιοφυΐας, κέκτηται τὸ δῶρον τῆς διπλῆς ἐνοράσεως, μυστηριώδους διαισθήσεως. Διπλῆ ὄρασις, διπλῆ ἀκοή, διείσδυσις ἐντὸς τῶν ἀδύτων τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ πεπερασμένου. Ὑπὸ τοιαύτην ἡγεμονικὴν ἰδιότητα καθίσταται ἀνεξάρτητος τῶν κωλυμάτων τῶν δεσμῶν τοῦ συγχρόνου· περιβάλλοντος κατὰ τὸ δυνατόν.

Ὁ ὑπεράνθρωπος εἶνε πρόσωπον, ὑποκείμενον, ἐν ᾧ συγκεντροῦται δλόκληρος ἡ ἠθικὴ τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος, τοῦ μέλλοντος. Συγκεκριαίεται ἐν αὐτῷ καὶ κατοπτρίζεται ὁ ἱστορικὸς μικρόκοσμος καὶ ὁ μεγαλόκοσμος. Εἶνε ὁ ἀδάμας τοῦ ἔθνους του, τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ἱστορίας, ἄσροητος, ἀθάνατος, λάμπων διὰ τῶν αἰώνων. Ἐν τῇ ἐξωτερικεῦσει τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ σκέψεως, τῆς δυνάμεως, οὐδένα ἐπιδιώκει προσωπικὸν σκοπὸν, ἀλλὰ καθολικόν, παγκόσμιον. Ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ βούλησις λαμβάνει ἀντιζημιενικὸν χαρακτήρα.

Εἶνε κριτικὸς ταῦτοχρόνως καὶ συνθετικὸς. Βάκων, Νεύτων, Γαλιλαῖος, Κοπέρνικος, Παστέρ. Ἀναλύει, μεταστρέφει καὶ δημιουργεῖ, εἶνε ἀντίτυπον τοῦ ἀνθρωπίνου προτύπου, Λὸν Κιζώτης καὶ Σάγχο Πάνσας· ἀλλ' ἐπίσης γὰρ Χάμλετ.

Ἡ πίστις, ἡ ἱερά αὕτη νόσος τοῦ Ἡρακλείτου, ὁ ἐνθουσιασμός, εἶνε ἡ ἰδιότης τοῦ ὑπερανθρώπου· ἡ ἰδεολογία, ἡ σκέψις, ἀλλὰ καὶ ἡ θετικὴ κρίσις, ἡ σύνθεσις τῶν σκέψεων ἐκ τῶν προτέρων καὶ τῶν ἰστέρων.

Ἄνευ πεφωτισμένης δημοσίας γνώμης ὁ πραγματικὸς ὑπεράνθρωπος καθίσταται ἀκατανόητος. Προφήτης μόνον. Ἡ ἐποχὴ του δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ τὸν κατανοήσῃ. Δύναται νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Ναζωραίου: «Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕτω πάρεστιν». Ὡς ἐκ τοῦ αἰτίου τούτου, τοῦ

πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ λαοί, ἀγέλαι ὄχλων, ἱστορικὰ ἀπορήματα, διατέλονται ὑπὸ τὸ κράτος νοσηροῦ ἐνθουσιασμοῦ, βδελύσσονται τὸν ρηξικέλευθον, τὸν ἀληθῶς προνομιούχον, τὸν ἀπεσταλμένον τῆς ἱστορίας, καὶ καταλαμβάνονται ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν ἐγγληματιαν. Ἐκ τῆς ψυχικῆς ταύτης ἀνισοροσπίας ἡ λατρεία τοῦ ἀθηναϊκοῦ ὄχλου πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἡ ἀπέχθεια πρὸς τὸν Σωκράτην, καινὰ δαιμόνια εἰσηγούμενον· ἡ τοῦ ρωμαϊκοῦ ὄχλου πρὸς τοὺς ἐξωλεστάτους τῶν Καισάρων, τὸν Καλιγούλαν καὶ τὸν Νέρωνα, ἡ δημοτικότης τοῦ Καίσαρος Βοργία, ἡ λατρεία τῶν Γάλλων πρὸς τὸν Βοναπάρτην.

Ἐκ τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν οἱ ὑπεράνθρωποι εἶνε ἀπροσπέλαστοι εἰς τὸ πᾶν δημόσιον. Οἷτε ἐννοοῦνται ὑπὸ τῶν χιδαίων, οἷτε ἐννοοῦσιν αὐτοὺς. Ζῶσιν ἀπεμεμονωμένοι. Ἐκ τούτου τὸ ρητόν: «Ὁ ὕδεις προφήτης ἐν τῇ πατρίδι αἰτῶν». Οἱ πλεῖστοι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἀρχαιότητος, τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπασῶν τῶν δημοσοργικῶν περιόδων τῆς ἱστορίας, ὠλιγορήθησαν, κατεφρονήθησαν, κατεδιώχθησαν· ὡς κήρυκες νέων ἰδεωδῶν, ὡς ἀποκαλύπτοντες καινοφανεῖς ὁρίζοντας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ κοινωνίᾳ, τῇ πολιτείᾳ. Κῶνειον, Γολγοθᾶς, εἰρκτή, ἱερεταστικὴ πύρα. Τοιοῦτο τὸ τέλος τοῦ ρηξικελεύθου.

Ἐν κρισίμοις στιγμαῖς τοῦ βίου τῶν λαῶν, ὑπὸ τὴν γενικὴν κατὰ πτώσιν καὶ λιποψυχίαν, ἐμφανίζεται ἀνὴρ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ φύσιν καὶ χαρακτήρα ὑπέρτερος τῶν συγχρόνων, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἴσος πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐμπεφορημένος ψυχικῆς ὁρμῆς ἀκατάσχετου, θάρρους, τολμηρός· Audaces fortuna junat, καὶ κατορθοῖ νὰ ἐπικρατήσῃ, ἐκμεταλλούμενος τὴν ἐνεστώσαν ἀναρχικὴν κατάστασιν. Ἐκφρων, ἐκβεβακχευμένος, παραληρῶν ὄχλος ἀναθεματίζει αὐτὸν ταῦτοχρόνως καὶ ἐπευφημεῖ, ἀπεμπολοῦντα τὰ νανάγια τοῦ ἔθνους του, τῆς πατρίδος. Καὶ ἐτι μᾶλλον καθίσταται οἷτος παντοδύναμος, χρησιμοποιῶν πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μέσον, οὐ μόνον ἐπικαλούμενος τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ὄχλου ἢ τῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλὰ καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ ἐπιβολὴν τῶν ξένων, προσδοκῶντων διὰ τῆς ἐνισχύσεως ἐξωλεστάτου προδότου ἐπιβλαβῆ ὠφελήματα, αὐτὴν τὴν ὑποδοίλωσιν τῆς πατρίδος.

Ἡ μετὰ θάνατον δόξα, ἡ ὑστεροφημία, εἶνε ὁ μόνος κληρὸς τῶν μετ' ἀφοσιώσεως καὶ εἰλικρινείας ἀγωνισαμένων ὑπὲρ τῆς πραγματώσεως τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, τῶν ὄντως ἀγαθῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, τῶν ρηξικελεύθων.

Εἰς τῶν προεξιοχόντων χαρακτήρων τοῦ ὑπερανθρώπου εἶνε ἡ αὐτοπεποιθίσις, ἡ ἄλλειψις μετριοφροσύνης. Καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων πάντες οἱ προσέχοντες μετὰ τῶν συγχρόνων καταλαμβάνονται ἐκ τοιαύτης ὑπεροφροσύνης καὶ ἐγωπαθείας, ὥστε περιφρονῶσι τὸν περὶ αὐτοῦ κόσμον, εἰς ἑαυτοὺς μᾶλλον ἐμπιστευόμενοι ἢ εἰς τὸν κοινωνικὸν ὄμιλον, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων συνδιατρέβουσι καὶ ἀμιλλῶνται.

Λέγει ο Ἀριστοτέλης περί τοῦ ὑπεράνθρωπου: «Πάντες ὅσοι πε-
ριττοὶ γέγονασιν ἄνδρες, ἢ κατὰ φιλοσοφίαν, ἢ κατὰ πολιτικὴν, ἢ ποιήσων,
ἢ τέχνας, φαίνονται μελαγχολικοὶ ὄντες». (Προβλήματα 39,1). Ἀ-
νάλογα δὲ ὑποστηρίζει, ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους βασιζόμενος, καὶ ὁ Κικέρων.
Ἐπίσης ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει τὸν τοιοῦτον χαρακτήρα Δύσκολον.
Ἡ μελαγχολία εἶνε ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς μεγαλοφυΐας. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐ-
πιρροὴν τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως, ὁ μεγαλοφυής, ὁ συνθετικός, ὁ
φιλόκαινος, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ δημιουργικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἐκδηλοῖ πολλάκις συμ-
πτώματα προφανῆ παραφροσύνης. Ἡ ἐχεφροσύνη οὐδὲν ἔχει κοινὸν μετ' αὐτοῦ.

Σενέκας, Βοερχάβιος, Σχιοπεγγάουερ συμφωνοῦσιν. Ἀκατανόητος ἡ
μεγαλοφυΐα ἄνευ ἐλαφρᾶς δόσεως ἄλλοφροσύνης.

Ὁ ὑπεράνθρωπος εἶνε κατ' ἀνάγκην ἀνισόρροπος. Ἐξεγειρόμενος κατὰ
τῶν θείων τε καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων, πολέμιος ἐχθρὸς τοῦ κοινωνικοῦ
καθεστῶτος, τῆς ἀνάγκης, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε καὶ ἠθική, καὶ ἱστο-
ρική, ὑφισταμένη καὶ λειτουργοῦσα κατὰ θείαν μοῖραν, μέχρι τῆς στιγμῆς
καθ' ἣν ἐξεγείρεται διαμαρτυρούμενος καὶ παλαίων ὁ ὑπεράνθρωπος, δὲν
δύναται νὰ εὐδοκίμησῃ διὰ τῆς συνήθους λογικῆς, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς προ-
σωπικῆς αὐτοῦ λογικῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων.

Ἡ ὑποκειμενικότης, ἡ ἔμμονος ἰδέα, ἡ αὐτοπεποιθήσις, ἡ πίστις εἰς
τὴν ἐκ τῶν ἄνω ἀποστολήν, ἐξωθοῦσι τὸν ὑπεράνθρωπον πρὸς τὴν ἐκτέ-
λεσιν τοῦ προγράμματός του, φιλοσοφικοῦ, θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ. Περι-
φρονεῖ τὴν παράδοσιν, τὰς συγχρόνους προλήψεις. Πολλάκις ἡ πνευματικὴ
αὐτοῦ ἀνάπτυξις εἶνε πρόωμος. (Pico di Mirandola, Pascal). Χαρακτήρ ἀ-
νώματος, ἀστάθμητος. Καταλαμβάνεται ἐξ ἐσωτερικῆς ἀκατασχετοῦ ὁρμῆς
πρὸς ἀνατροπὴν, μεταμόρφωσιν, τῶν καθεστῶτων. Τὸ σύγχρονον δημόσιον
ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν σκέψιν αὐτοῦ, νὰ τὸν παρακολουθήσῃ. Ἐκ τού-
του ἡ ῥῆξις του πρὸς τὰ κοινωνικὰ καθεστῶτα.

Ὁ μέγας ἀνὴρ, ὁ ρηξικέλευθος, ὁ καινὰ εἰσάγων δαιμόνια ἐν τῷ ἱστο-
ρικῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἐξεγειρόμενος κατὰ τοῦ καθεστῶτος πρὸς μερικὴν
ἢ ὀλικὴν αὐτοῦ μεταμόρφωσιν, διὰ τῆς πειθοῦς ἢ διὰ τῆς βίας, δὲν πράττει
τοῦτο ἐξ ἰδίας ἀποκλειστικῶς ἐμπνεύσεως καὶ πρωτοβουλίας. Μετ' αὐτοῦ συν-
εργάζεται ἐμμέσως ἢ ἀμέσως τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν, οἱ προγενέστεροι
καὶ οἱ σύγχρονοι. Εἶνε ἄρα δημιουργημάτων τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιβάλλον-
τος, τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς, κριτικῆς ἢ συνθετικῆς, ἐκ-
δήλωσις ἐν τῇ ὑποστάσει ἐνιαίου ἀνθρώπου, καὶ ἐκ κληρονομίας, καὶ ἐκ πρω-
σωπικῆς ἰδιοφυΐας καὶ ἐργασίας.

Ἐν ταῖς ποικίλαις ἀντιφάσεσι καὶ περιπετείαις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ
ρηξικέλευθος ἀνὴρ καθ' ὑπόκρισιν πολλάκις ἐπαγγέλλεται τὸ καθολικὸν ἀγαθόν,
ἀλλὰ κατ' οὐσίαν καὶ πραγματικότητα ἐπιδιώκει τὸ ἴδιον συμφέρον. Οὐχ

ἦτιον ἐν τῇ ἐπιδιώξει ταύτῃ ἐξυπηρετεῖ ἀκουσίως γενικώτερα συμφέροντα τῆς
κοινωνίας, τῆς ἐθνικότητος, τῆς ἀνθρωπότητος. Ἰδίᾳ τὸ φαινόμενον τοῦτο
ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐμφανείᾳ καὶ σταδιοδρομίᾳ τῶν ρηξικελεύθων πο-
λιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν τῶν λαῶν ἡγητόρων. Τοιοῦτοι ὁ Σέσωστρος, ὁ
Κῦρος, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Καῖσαρ, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Θεοδορίκος, ὁ Καρο-
λομάγνος, ὁ Πέτρος, ὁ Φρειδερίκος, ὁ Βοναπάρτης. Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐλαττώον
τῶν πράξεων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἐπιδιώξις ἰσχυροτάτου προσωπικοῦ συμφέρον-
τος. Οὐδὲν αἰσθημα, οὐδὲν ἰδεῶδες ἤλαυνεν αὐτοὺς ἀληθῆς ἢ ἀγαθόν. Ἄλλ' ἐν
τῇ ῥοπῇ ταύτῃ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἐξυπηρετήθησαν συμφέροντα θετικώ-
τερα καὶ παγκοσμιώτερα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἀφοσίωσις, εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔργου τῶν
ρηξικελεύθων. Ἐνθουσιασμός οὐ μόνον ἐν τοῖς κατ' ἐξοχὴν πνευματικοῖς ἔργοις
τῆς ποιήσεως, τῆς τέχνης τῆς μεταφυσικῆς φιλοσοφίας, τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ
ἐν τῇ λύσει τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀποριῶν τῶν θετικωτάτων ἐπιστημῶν,
τῶν Μαθηματικῶν, τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας. Ἡ λύσις καὶ ἡ κατανόησις δυσχε-
ρεστάτου μαθηματικοῦ προβλήματος ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου, προῖον ἐπιστημονι-
κοῦ ὑπολογισμοῦ, ἐξώθησεν αὐτὸν εἰς ἐκδηλώσεις ζωηροτάτου ἐνθουσιασμοῦ
διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον θυσίας δλοκλήρου ἐκατόμβης.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

Ο ΑΣΤΕΡΟΕΙΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

ΥΠΟ ΜΑΝΟΥΣΟΥ Γ. ΜΠΑΡΔΟΥΓΚ

A.

«Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε
πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας!»

(Ψάλμ. ΡΓ'. 24)

Εὐθὺς ὡς τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς ἡμέρας ἐξαφανισθεῖ καὶ ὁ θόρυβος
τῆς ζωῆς καταπαύσει, εὐθὺς ὡς δλοκλήρος ἡ Γῆνὴ σφαῖρα φανεῖ πῶς ἀ-
ναπαύεται εἰς τὸ σκότος τοῦ τάφου, μᾶς παρουσιάζεται ἡ νύκτα μετ' ὅλην
τῆς τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ οἱ αἰῶνιοι ἀστέρες ὡς σμάραγδοι, ὡς σάπφειροι.

ὡς ἀδάμαντες μᾶς παρουσιάζονται ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἀψίδων εἰς τὸ ἡμέτερον σκότος.

Ὅποια μεγαλοπρέπεια!

Τότε δὲν διακρίνομεν πλέον τὰ θέλγητρα καὶ τὰς καλλονὰς τῆς γῆς, ἀλλὰ βλέπομεν κόσμους ἀγνώστους οἵτινες φαίνονται ὅτι προσμειδῶσι πρὸς ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἀπείρου Σύμπαντος.

Οἱ ἀκτινοβόλοι οὗτοι κόσμοι, οἱ ἐξ ἀπείρου ἀποστάσεως ἤρεμα τὸ φῶς αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς ἀποπέμποντες, οἱ μεμακρυσμένοι οὗτοι κόσμοι οἱ ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὰ αἰθέρια βᾶθη, οἱ ἀσυγκρίτως μεγαλύτεροι οὗτοι κόσμοι τοῦ ἰδικοῦ μας κόσμου, παρετηρήθησαν ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων βλεμμάτων καὶ διήγειραν τὸν ἀληθῆ θαυμασμόν αὐτῶν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι πάντων τῶν ἔθνων ἔμειναν ἐκστατικοὶ ἀπέναντι τῆς ὠραιότητος τὴν ὁποίαν παρέχουν τὰ ἀπειροπληθῆ καὶ ποικιλόχροα φωτεινὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἐν ὧρα νυκτὸς σελαγγίζου ἐν τῷ οὐρανῷ, οἱ αἰωνίως οὐράνιοι λαμπτήρες, οἵτινες, ἐν εἴδει ἀδαμάντων, σαπφείρων καὶ σμαραγδῶν στίλβοντες κοσμοῦσι τὸ στερέωμα, οἱ ἀμέτρητοι οὗτοι κόσμοι μέγιστοι κατὰ τὰς διαστάσεις, ποικίλοι τὴν μορφήν, τὰς κινήσεις, τὴν ἡλικίαν, τὴν φυσικὴν καὶ χημικὴν αὐτῶν σύστασιν, οἵτινες πληροῦσι τὸ ἀχανές.

Λιὰ νὰ ἀπολαύσωμεν ὁμοῦ τὸ ὠραῖον τοῦτο θέαμα ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰς μυριάδας τῶν σπυθηριζόντων πανταχόθεν πυρῶν ἐπὶ τοῦ μελαγχολικοῦ κίανου χρώματος τοῦ οὐρανοῦ, ποικίλοντα κατὰ τὸν χροματισμόν καὶ τὴν λάμψιν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν μίαν τῶν νυκτῶν ἐκείνων κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε καθαροτάτη καὶ μὴ φωτιζομένη ὑπὸ τῆς Σελήνης, μήτε ὑπὸ τῆς αἴγλης τοῦ λυκαυγοῦς καὶ τοῦ λυκόφωτος. Τότε δὲν μπορεῖ παρὰ θὰ μᾶς φανῇ ὁ οὐρανὸς ὡς ἀπέραντος θάλασσα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ὁποίας ἔχει σκοπισθῆ κόνις χροσὴ καὶ ἀδάμαντίνη.

Εἰς μίαν τοιαύτην λαμπρότητα ἡ φαντασία μας, τὸ πνεῦμα μας, αἱ αἰσθησεις μας συναρπάζονται, ἡ δὲ ψυχὴ μας κατακυριεύεται ἐκείνην τὴν στιγμήν ἀπὸ ἀφάνταστον θρησκευτικὴν συγκίνησιν καὶ τὰ χεῖλη μας ψελλίζουν τὰ λόγια τοῦ Προφητᾶναχοῦ: «Ὡς ἐμεγαλίνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»!

Ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ποιητικὸν αἰσθημα ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς διανοίας τοῦ θεατοῦ ἥτις ὠθουμένη ὑπὸ τῆς ἀητητικῆς περιεργείας ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν κατασκευὴν τοῦ Σύμπαντος, τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τοῦτο· ζητεῖ νὰ μάθῃ διὰ ποίας μεθόδου οἱ διάφοροι σπουδασταὶ αὐτοῦ κατώρθωσαν νὰ διακρίνωσι τὰ συγκεχυμένα ταῦτα φωτεινὰ σημεῖα, νὰ ὑπολογίσωσι τὰς διαστάσεις τῶν ἀστέρων καὶ νὰ προσδιωρίσωσι τὰς κινήσεις αὐτῶν· ζητεῖ νὰ μάθῃ αὐτὰ τὰ μυστήρια τοῦ Ἀπείρου Σύμπαντος.

Πρῶτοι οἱ Χαλδαῖοι ποιμένες βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς ἡπιότητος τῆς θεο-

μοκρασίας ἥτις ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μεταβαίνοσι τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπαίθριον, ἔνθα ἡ καθαρότης τοῦ οὐρανοῦ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπολαμβάνωσι τὸ ὠραϊώτατον πάντων τῶν θεαμάτων ἐξήτασαν τοὺς ἀστέρας καὶ οὕτω ἔχομεν τοὺς πρῶτους ἀστρονόμους, τοὺς Χαλδαίους καὶ δὴ θεωρητικούς. Ὁ δὲ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος πατὴρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀστρονομίας ταξειδεύσας ἔξω τῆς Ἑλλάδος τῷ 600 π.Χ. μετέφερον ὑπὸ τὸν Κροστάλλινον οὐρανὸν αὐτῆς τὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις τῶν Χαλδαίων ἔνθα ἡ δύναμιστοῦ ὀφθαλμοῦ πολλαπλασιάζεται καὶ ἔνθα ὁ φακὸς μὴ ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τοῦ πυκνοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ πέπλου ἀποκτᾷ τὴν μαγικὴν αὐτοῦ ἰσχὴν καὶ ἐλεύθερος εἰσδύων εἰς τὰ βᾶθη τοῦ αἰθέρος ἀποκαλύπτει τὴν μυστηριώδη σύστασιν τοῦ ἀπείρου, τὸ αἰώνιον αἶνιγμα τοῦ Σύμπαντος. Εἰς τοῦτον ὅστις εἶνε ὁ πρῶτος τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις τῆς Ἀστρονομίας εἰς συστηματικὴν Θετικὴν Ἐπιστήμην ἥτις ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων κατέστη ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως κατὰ τὸν τρέχοντα κυρίως αἰῶνα.

Ἡ ἐπιστήμη αὕτη εἶνε ἐκεῖνη ἥτις πολὺν δικαίως ἐθεωρήθη καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ εὐγενεστέρα, καὶ ὠραιότερα τῶν ἐπιστημῶν. Εἶναι ἐξείνη ἥτις ἐκτυλίξασα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ ἀχανές στάδιον τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν κόσμων, τὰς διαφόρους φάσεις τῆς βαθμιαίας τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐξελίξεως, ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς αὐτὸ τὸ Σύμπαν ἐν ὄλῃ τοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ κινούμενον, ἀναπτυσσόμενον, καταρρέον καὶ ἀναγεννώμενον.

Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἐξεύρασα τὰ ὄριά τῆς ἀπειρώς καὶ πέραν τῆς γῆς ἐσπούδασε τὰς ἀποστάσεις τῶν κόσμων τοῦ Ἀπείρου, τὰς κινήσεις, τοὺς ὄγκους, τὰς μάζας, τὴν φυσικὴν διάστασιν, τὴν χημικὴν σύστασιν αὐτῶν, εὐροῦσα μάλιστα καὶ γνωρίζουσα καὶ αὐτὴν τὴν ἡλικίαν των.

Ἡ Ἀστρονομία εἶνε ἐπιστήμη ὑψηλή, τῆς ὁποίας τὰ διδάγματα καταδεικνύουσι μὲν τὴν μὴδαιμότητά μας, ἀλλὰ ἀνιψώνουσι καὶ τὸν νοητικὸν καὶ ἠθικὸν ἄνθρωπον μέχρι τῆς κατανοήσεως τῆς παγκοσμίου ἁρμονίας, μέχρι τῆς θεωρίας τοῦ ἀπείρου.

Καὶ ὁμοῦ ὑπάρχουν πολλοὶ τῶν θνητῶν οἵτινες μετὰ πραγματικῆς ἀδιαφορίας περιπατοῦσιν ὑπὸ τὸν κατώτερον αὐτὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲν ἄλλο βλέποντες ἢ πολυάριθμα φῶτα, λάμποντα εὐαρέστως ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς των. Μετὰ παιδικῆς εὐχαριστήσεως οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι θαυμάζουσιν ἅπλως τὰ διεσπαρμένα εἰς τὸν οὐρανὸν φωτοβόλα σημεῖα καὶ ἀγᾶλλονται παρατηροῦντες τὰς μυριάδας τῶν λαμπτήρων, οἵτινες οὐδέποτε σβέννυνται, ἀγνωσύντες ὁμοῦ ὅτι ἐντὸς τοῦ σιγηλοῦ καὶ μυστηριώδους φωτὸς αὐτῶν ὑπάρχει ἄπειρος ἐνέργεια, ὅτι ὑπὸ τῶν ποικιλοχρόων ἀκτίνων τῶν ἀστέρων θεομένεται καὶ φωτίζεται ἀναρίθμητος καὶ ποικίλη ζωὴ καὶ ὅτι ἐντὸς τῶν στίλβόντων αὐτῶν φωτεινῶν σημείων γεννῶνται, ἀναπτύσσονται καὶ

θησάκουν κόσμοι δλόκληροι. Καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον, τὸ λαμπρὸν ἄστρον τῆς ἡμέρας, τὸ διαχέον εἰς ὅλην τὴν σφαῖραν ἡμῶν φῶς, θερμότητα καὶ ζωὴν, τὸ ἀνατέλλον ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν φέρον εἰς ἡμᾶς φῶς, καὶ καταδυόμενον ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν βυθίζον ἡμᾶς εἰς τὸ σκότος, ἀγνοοῦσιν.

Ἀλλὰ μίαν τοιαύτην ἄγνοιαν εἰς τοὺς Ἕλληνας προπαγῶς, οἵτινες ζῶσι ὑπὸ οὐρανὸν τὸν ὁποῖον ὕμνησαν οἱ ποιηταὶ καὶ ἐμελέτησαν οἱ φιλόσοφοι, οἵτινες ζῶσι ὑπὸ τὸν κρυστάλλινον Ἑλληνικὸν οὐρανὸν ὁ ὁποῖος σπανίως καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα θαυμάζει ἀενάως τὸ πανόραμα τοῦ Ἀλείου, εἶνε ἀδικαιολόγητος.

Εἶνε ἀδικαιολόγητος κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἄγνοια τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῷ Σύμπαντι καὶ ἡ μὴ σπουδὴ τῶν μεγάλων θεαμάτων ἢ τῶν αἰτῶν. Εἶνε ἀδικαιολόγητοι νὰ μὴ γνωρίζωσι τί εἶνε ὁ ἥλιος ὅστις ζωογονεῖ τὰ πάντα, ἀνευ τῆς υπάρεξεως τοῦ ὁποῖου δὲν θὰ ὑπῆρχε ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ, εἶνε ἀδικαιολόγητοι νὰ μὴ γνωρίζωσι τί εἶνε ὁ οὐρανὸς αὐτὸς ὅστις μᾶς περιβάλλει καὶ ποῖοι εἶνε οἱ πολυπληθεῖς ἀστέρες αὐτοῖ, οἵτινες συναρτάζουσι τὴν φαντασίαν, τὰς ἀισθήσεις καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν δλόκληρον διὰ τοῦ μεγαλοῦ αὐτῶν φωτός.

Ἡμεῖς εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος θὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ τὸ πανόραμα τοῦ Σύμπαντος προτοῦ εἰσελθῶμεν εἰς λεπτομερεστέρην περιγραφὴν τῶν ἀστέρων.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΤΟΥ ΦΑΡΑΩ

ΥΠΟ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ Σ. ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων καὶ σημαντικωτάτων γεγονότων εἰς τὰ χρονικά τῆς ἀρχαιολογίας ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τάφου τοῦ Φαραῶ τῆς 18ης Δυναστείας Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Βασιλέων κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1922.

Ὁ εὐγενὴς Ἄγγλος Λόρδος Κάραβον καὶ ὁ διαπρεπὴς Αἰγυπτιολόγος Κάριερ ἠσχολοῦντο ἀπὸ ἐτῶν εἰς διαρκεῖς ἐρεῦνας καὶ ἀνασκαφὰς εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην ἢ ὁποία κεῖται εἰς τὴν ἀπέναντι τῶν ἀρχαίων Θηβῶν (τοῦ ση-

κεριγοῦ Λουξορ) ὄχθην τοῦ Νείλου καὶ ἡ ὁποία ἐχρησίμευε διὰ τὴν ταφὴν τῶν Βασιλέων καὶ Βασιλισσῶν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου.

Τέλος αἱ ἐπιμόνοι προσπάθειαι τῶν ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τάφου τοῦ Φαραῶ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν ἀσυλλήπτου καὶ ἀπαραβιάστου, καὶ πρὸ τῶν ἐκθάμβων ὀφθαλμῶν τῶν ἐρευνητῶν, ἅμα ὡς ἠνοιχθῆ ὁ τάφος ἐνεφανίσθησαν πολυτιμώτατα ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα ἐπὶ 3 1/2 σχεδὸν χιλιάδας ἔτη ἔμειναν κεκοιμημένα εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς συνοδεύοντα τὸν νεκρὸν τοῦ Φαραῶ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν.

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἐπρέσβευαν τὴν θρησκευτικὴν δοξασίαν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ (τὸ Κὰ ὅπως ὠνόμαζον αὐτὴν) ἐξέρχεται μὲν τοῦ σώματος ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνεται ἐντελῶς ἀπ' αὐτοῦ καὶ ταχέως ἢ ἀργὰ θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐφρόντιζον νὰ ταρχειώσιν αὐτὸ ἐπιμελέστατα ὅπως διατηρεῖται ἐπὶ αἰῶνας καὶ συγχρόνως ἐναπέθεταν εἰς τὸν τάφον ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον εἰς τὸν καθημερινὸν βίον καὶ τὴν ἐξωτὴν τοῦ ἀποθνήσκοντος. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ἐντὸς τοῦ τάφου καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὰ ἄρματα, καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ κοσμημᾶτα καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ πάντα ἐν γένει τὰ χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀντικειμένων τούτων εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ τάφου τοῦ Φαραῶ καὶ σάκκοι περιέχοντες τροφὰς συντηρημένας, διότι ἐφρόνουν οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ζωὴν εἶχε ἄμεσον ἀνάγκην τροφῆς.

Εἰς τοὺς δύο προθάλαμους τοῦ τάφου ὑπῆρχον συσσωρευμένα πάντα ταῦτα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ἐθαυμάσθησαν ἰδίως τὰ ἐξ ἀλαβάστρου ἀγγεῖα, γινὰ τῶν ὁποίων περιεῖχον καὶ ὑπολείμματα ἀρωμάτων καὶ τὰ ἐκ πολυτίμου ξύλου καλλιτεχνικώτατα ἐπιπλα καὶ τὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντόδοντος κομψοτεχνήματα.

Τὸ πολυτιμώτερον ὅμως τῶν εὐρημάτων ἦτο ὁ θαυμάσιος θρόνος τοῦ Φαραῶ ὅλος ἦτο στολισμένος μὲ πολυτίμους λίθους καὶ φύλλα χρυσοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑρσεινωτοῦ εἶχε μίαν ὠραιωτάτην εἰκόνα περιέχουσαν τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασιλισσαν, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ θριαμβευτικὸν ἄρμα τοῦ Φαραῶ εἶναι λαμπρῶς ἐξεργασμένον καὶ οἱ τροχοὶ του σκεπασμένοι μὲ χρυσοῦν περικάλυμμα καὶ πολυτίμους λίθους.

Πάντα ταῦτα τὰ θαυμάσια εὐρήματα ἐξαχθέντα ἐκ τοῦ τάφου, μετεφέρθησαν εἰς τὸ λαμπρὸν Μουσεῖον τοῦ Καίρου καὶ ἐξετέθησαν εἰς κοινὴν θέαν.

Μετὰ τὴν ἀποκόμισιν τῶν ἀντικειμένων τούτων ἐνεφανίσθη ὁ κεντρικὸς θάλαμος τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποῖου ἐφρούρουν δύο κολοσσαῖα ἀγάλματα ἐκ ξύλου κέδρου χρυσομένου καὶ κρατοῦντα εἰς χεῖρας μακρὰ δόρατα. Ὁ θάλαμος οὗτος περιεῖχε τὸ τριπλοῦν ἐκ πολυτίμου ξύλου περικάλυμμα, εἰς

τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε πάγχρυσος ὁ ἱερὸς ὄφας με τοὺς ἐκ σμαράγδων ὀφθαλμούς.

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ τριπλοῦ τούτου περικαλύμματος, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει ἐν εἶδος μεγαλοπροετοῦς μαρμαλείου, εὐρέθησαν οἱ ἐρεινῆται πρὸ τοῦ σαρκοφάγου ἐκ γρανίτου λίθου ροδοχρόου καὶ με συμβολικὰς παραστάσεις εἰς τὸ μέσον.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ ἐρευναὶ τῶν Αἰγυπτιολόγων εἶχον διακοπὴν λόγῳ διαφωνίας τοῦ κ. Κάστερ μετὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως· ἀλλ' εὐτυχῶς αἱ διαφοραὶ ἐξωμαλύνθησαν καὶ ὁ διακεκομμένος ἐπιστήμων ἐπανέλαβε τὰς ἐργασίας του καὶ προσέβη εἰς τὸ ἀνοιγμα τοῦ σαρκοφάγου τοῦ περιεχοντος τὰ τρία ἀλλεπάλληλα ἀνθρωποειδῆ φέρετρα τὰ περικλείοντα τὸ ταχισμένον σῶμα τοῦ Φαραὼ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν παρισταμένων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄλλων ἀρχαιολόγων.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας καὶ με ὄλας τὰς ἀπαραιτήτους τεχνικὰς προφυλάξεις. Μετὰ τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ βαροτάτου καλύμματος τοῦ σαρκοφάγου, γενομένην δι' εἰδικῶν τροχαλιῶν καὶ χονδρῶν σχοινίων, ἀφῆρθη τὸ κάλυμμα τοῦ πρώτου ἀνθρωποειδοῦς φερέτρου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκ ξύλου κέδρου κεκαλυμένον με φύλλα χρυσοῦ, ἐνεφάνιζε δὲ τὸ πρόσωπον καὶ ὀλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ Φαραὼ σκαλισμένον ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ στολισμένον διὰ χρυσοῦ καὶ πολιτίμων λίθων, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ δεύτερον κάλυμμα, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν δὲ καὶ τούτου, ἦλθεν ὁ παρὰ τοῦ τρίτου καλύμματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκ συμπαγοῦς χρυσοῦ σφυρηλατημένον καὶ εἰς αὐτὸ πάλιν χαραγμένον τὸ σῶμα τοῦ Φαραὼ καὶ ἐπιτῆς κεφαλῆς του ὁ γῆρ καὶ ὁ ὄφας, τὰ σύμβολα τῆς παντοδυναμίας του πάγχρυσου καὶ στολισμένα με πολιτίμους λίθους· ἔχει δ' ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἱερογλυφικὰ ἐκφράζοντα εἰχὰς πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ τούτου καλύμματος τοῦ φερέτρου ὡς μετᾶλλον μόνον ἄνευ τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ ἀξίας, ἣτις εἶναι ἀληθῶς ἀνεκτίμητος ὑπολογίζεται ἄνω τῶν 50.000 λιρῶν στερολινῶν (εἴκοσι περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν). Τέλος, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τοῦ παγχρύσου τούτου καλύμματος, ἐνεφανίσθη ἡ μοῦμα τοῦ Φαραὼ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν, εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ὁποίας ἐν εἶδει μεσαιωνικῆς περικεφαλαίας κατεχομένης μέχρι τῶν ὤμων, ἦτο τεθημένον πάγχρυσον προσωπεῖον, ὡς εἶδος ἐκμαγείου, τὸ ὁποῖον ἀπεικόνιζεν ἀκριβέστατα τὴν νεαρὰν μορφήν τοῦ νεκροῦ Φαραὼ ὡς νὰ ἦτο μία τελεία προσωπογραφία, οἱ δὲ ἐκ σμάλτου ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον θανασιῶς καὶ ἦσαν ἐκφραστικώτατοι.

Τὸ προσωπεῖον τοῦτο ἀφῆρθη ὑπὸ τοῦ κ. Κάστερ μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ πολλῶν προφυλάξεων διὰ νὰ μὴ βλαβῆ τὸ πρόσωπον τῆς μοῦμας, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται ἐν ἀρίστῃ καταστάσει, καθὼς καὶ αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες

ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΜΟΡΦΗΝ
ΤΟΥ ΦΑΡΑΩ ΤΟΥΤ-ΑΝΧ-ΑΜΜΟΝ

διότι περιεκαλύπτοντο από χρυσά χειρόκτια και περιπόδια, ενώ το λοιπόν σώμα και ιδίως η κοιλία υπέστη σχετικήν φθοράν ως εκ του παχέως στρώματος της ρητίνης την οποίαν είχαν επιχύσει ἐπ' αὐτοῦ κατά τὴν ὥραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ οἱ ἱερεῖς, καὶ ἡ ὁποία υπέστη, φαίνεται, ἀετόματον ἀνάφλεξιν καὶ ἐπέφερε μερικὴν καύσιν τοῦ σώματος τοῦ Φαραῶ.

Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μούμιαις ὑπῆρχε τὸ πάγχρυσον στέμμα με τὸν ὄφιν καὶ τὸν γύπα καὶ στολισμένον με ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους, εἰς τὸν λαιμὸν θαναμάσιον περιδέραιον ἐκ χρυσοῦ, σμαράγδων καὶ ρουβινίων, εἰς τὰς χεῖρας ἐκράτει τὰ σύμβολα τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας, τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ μαστίγιον καὶ ταῦτα ἐκ χρυσοῦ καὶ πολιτίμων λίθων. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἦτο πάγχρυσον περιστήθιον καὶ ἐγκόλιον ποικιλμένον με πολυτίμους λίθους καὶ παριστάνον τὸν θεὸν Ὄουριμ, εἰς τοὺς βραχίονας 11 θαναμάσια βραχιόλια, εἰς τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν 13 δακτύλιοι χρυσοῦ καὶ λιθοκόλλητοι, εἰς τὴν μέσην δύο ζῶναι πάγχρυσοι καὶ ἐξ' αὐτῶν ἐξηρητημένα δύο καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένα ἐγχειρίδια ἐκ συμπαγοῦς χρυσοῦ καὶ στολισμένα με πολυτίμους λίθους. Τὰ ἐγχειρίδια ταῦτα ἦσαν συμβολικὰ ὡς χρησιμεύοντα πρὸς ἀποτροπὴν καὶ υπεράσπισιν κατὰ τῶν δύο προαιωνίων ἐχθρῶν τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Αἰθίοπος πρὸς βορρᾶν καὶ τοῦ Ἀσιάτου πρὸς ἀνατολὰς. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς κοιλίας τῆς μούμιαις ἦτο ἠλωμένη μία ἐμπροσθέντα ἐκ λεπτοῦ χρυσοῦ στολισμένη με πολυτίμους λίθους· μετὰξὺ δὲ τῶν ἐπιδέσεων διὰ τῶν ὁποίων εἶχε περιτυλιχθῆ κατὰ τὴν ταριχεύσειν ὁ νεκρὸς εὐρέθησαν πλείστοι σκαραβαῖοι καὶ ἄλλα τιμαλφῆ κοσμήματα μεγίστης ἀξίας, ὥστε ὁ Φαραῶ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν κατέλιπε τὸν μάταιον τοῦτον κόσμον κατάφορτος ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων.

Ὁ μέγας Ἕλληνας ἱστορικὸς Ἡρόδοτος, τοῦ ὁποίου αἱ περιγραφαὶ ἀποδεικνύονται ἀκριβέσταται ἐκ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν, ἀναφέρει λεπτομερῶς τὸν τρόπον τῆς ταριχεύσεως τῶν νεκρῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις καὶ πῶς καθίσταντο ἀσηπτικοὶ οἱ ἐπίδεσμοι, οἱ χρησιμεύοντες διὰ τὸ περιτύλιγμα τῶν πτωμάτων, καὶ ὅτι μετὰξὺ αὐτῶν ἐτοποθετοῦντο κοσμήματα καὶ διάφορα ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα.

Μετὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τῆς μούμιαις τοῦ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν ἐγένετο λεπτομερῆς ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις καὶ ραδιογράφησις τοῦ σώματός του, καὶ ἐπιστοποιήθη ὅτι οὗτος ἦτο ἀσθενικῆς κρᾶσεως καὶ τὰ ὁστά του μαλακὰ καὶ ὅτι ἀπεβίωσεν ἐν νεαροῦ ἡλικίᾳ (μόλις 18 ἐτῶν καὶ 3 μηνῶν) ἀλλὰ δὲν ἐξηκριβώθη ἂν ἀπέθανεν ἐκ φυσικοῦ ἢ βιαίου θανάτου· τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ θάνατός του προῆλθεν ἐκ τῆς νόσου φυματώσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐξηκριβώθη καθόσον οὐδὲν ἄλλο ὑποπτον σημεῖον παρουσιάζει τὸ σῶμά του εἰμὴ ἐν μικρὸν καὶ ἀσήμαντον ἀπόστημα τοῦ μετώπου. Ὅπως δὲ ποτε ὁ θάνατος τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος καλύπτεται εἰσέτι ὑπὸ μυστηρίου.

ἦτο δρᾶμα ἐρωτικόν; ἦτο νέος καὶ ὠραῖος· δρᾶμα πολιτικόν; ἦτο ἰσχυρὸς καὶ παντοδύναμος· δρᾶμα θρησκευτικόν; πιθανώτερον νὰ υπέπεσεν εἰς τὴν

ἐκδικητικὴν ὀργὴν τῶν ἱερέων τῆς Ἡλιουπόλεως καὶ τῆς Τέλλ-Ἐλ-Ἀμάρνα διότι ἀποκατέστησε τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ Ἀμμωνος καὶ ἐπανεφέρε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους του εἰς τὰς ἀρχαίας, τὰς ἐκατομπίλους Θήβας.

Ὁ Φαραῶ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν ὑπῆρξεν ὁ προτελευταῖος Βασιλεὺς τῆς 18 Δυναστείας μιᾶς τῶν λαμπροτέρων καὶ ἐνδοξοτέρων τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκον περιφανεῖς ἡγεμόνες ὅπως ὁ Θώτομις 3ος, ἡ Ἀντιβασιλίςσα Χατσεψσοῦ καὶ Ἀμένοφις 3ος ὁ μεγαλοπρεπής· εἰς τὴν ἰδίαν δυναστείαν ἀνήκον καὶ Ἀμένοφις 4ος ὁ καλούμενος ἀθρητικὸς διότι κατήργησε τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ Ἀμμωνος καὶ ἐκλείσε τοὺς περιλάμπρους ναοὺς του, ἐκδιώξας τοὺς ἱερεῖς του καὶ ἴδρυσεν τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ Ἄτον ἡτοῖ τοῦ Ἡλιακοῦ Δίσκου, τοῦτου δὲ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ καὶ δευτέρως διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ Φαραῶ Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν βασιλεύσας μόνον ἐπὶ τρία ἔτη, καὶ τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς βραχείας βασιλείας του ἦτο ἡ ἐπανόρθωσις τῆς προτέρας τῶν Αἰγυπτίων θρησκείας, ἀλλὰ καίτοι ἦτο σχεδὸν ἀγνωστος ἐπὶ αἰῶνας ὄλους, ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τοῦ κ. Κάγκερ τοῦ τάφου του ἀνεπάρφου καὶ ἀσυλλήτου κατέστησε τὸ ὄνομά του γνωστότατον εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον. Ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Φαραῶ

ΤΟ ΟΛΟΧΡΥΣΟΝ ΚΑΛΥΜΜΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΦΕΡΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΦΑΡΑΩ

Τοῦτ-Ἀνχ-Ἀμμὸν καὶ παραπλεύρως τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου ὑπολείπονται εἰ-

σέτι πρὸς ἔρευναν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν δύο δωμάτια πλήρη κιβωτίων καὶ θηκῶν ἕξ ἔβένου καὶ ἑλεφαντόδοντος σφραγισμένα μετὰ τὴν ἐπίσημον Βασιλικὴν σφραγίδα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνοιχθῶσι τὸ προσεχὲς φθινόπωρον καὶ τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι θὰ περιέχωσι κοσμήματα καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντιχείμενα, ἴσως δὲ καὶ παπύρους μεγάλης ἀξίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις καὶ διερμηνεύσις θὰ συντελέσῃ ἀσφαλῶς εἰς πληροστέραν διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τῆς τόσον ἐνδιαφερούσης τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου.

Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τάφου τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ θαυμασίων ἀληθῶς εὐρημάτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν εἰς ποίαν ἀκμὴν πολιτισμοῦ καὶ εἰς ποίαν ὄντως ἀξιοθαύμαστον ἐπίδοσιν εἰς τὰς τέχνας εἶχε φθάσῃ κατὰ τὴν τόσον ἀπομακρυσμένην ἀφ' ἡμῶν ἐκείνην ἐποχὴν ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος καὶ πόσος ἀμύθητος πλοῦτος εἶχε τότε συσσωρευθῆ εἰς τὴν χώραν τῶν Φαραῶ.

ΙΑΤΡΙΚΗ

Η ΙΔΙΑΖΟΥΣΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΕΚΑΣΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ,

ΩΣ ΣΥΤΕΛΕΣΤΗΣ ΑΜΥΝΗΣ Ἡ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΕΩΣ

ΑΥΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟ ΑΝΤ. Α. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

Καίτοι φρονῶ, ὅτι θὰ κομίσω γλαύκας εἰς Ἀθήνας, ἀφοῦ τὰ ὅσα πρόκειται νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα τυγχάνουσι γνωστὰ καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ἐν τε τῇ παγκοσμίῳ βιβλιογραφίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν.* θεωρῶ ἐν τούτοις σκόπιμον νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ἡ σημασία τῆς ἰδιοσυστασίας παντὸς ὀργανισμοῦ, ἣτις εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀπότοκος τῆς ὑπὸ τῶν νόμων τῆς κληρονομικότητος διεπομένης καταβολῆς καὶ διαπλάσεως αὐτοῦ, ἔχει ἐν τῇ ἐκδηλώσει πλείστων, εἰ μὴ τῶν πλείστων, νοσημάτων σημασίαν μεγίστην, μείζονα δὲ πάντως ἢ ὅσον κοινῶς τυγχάνει παραδεδεγμένον.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ ὄρρος τοῦ αἵματος ζῶου τινος, καταλλῆλως προ-
παρασκευασθέντος, δι' ἐπανειλημμένων ἐνέσεων ὄρρου αἵματος ἑτεροειδοῦς

*Αντ. Χρηστομάνου Κλινικαὶ παρατηρήσεις 1908.

ζῶου, τιθέμενος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν ὄρρον τοῦ ζῶου τούτου ἢ ὁμοειδοῦς αὐτῷ, δίδει εἰδικήν, χαρακτηριστικὴν, ἀντίδρασιν, διὰ τῆς ἐμφανίσεως θολώματος, ἰζήματος, εἰς ἔνδειξιν παραγωγῆς ἐν τῷ οὕτῳ προπαρασκευασθέντι ὀργανισμῷ οὐσιῶν, καθιζανουσῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἀδρανικοποιουσῶν τὰς ξενοσώμους καὶ συνεπῶς ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐξωβελιστέας λευκωματοειδεῖς οὐσίας τοῦ ξένου ὄρρου. Αἱ οὐσίαι αὗται, ἀνήκουσαι εἰς τὰ ἀντισώματα, καλοῦνται ἰζηματιναί. Ἡ ἐμφάνισις ὁμοῦ τοῦ ἰζήματος ἀποδεικνύει μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος τὴν ἀνομοίαν χημικὴν σύστασιν τῶν εἰς ἐπαφὴν τεθέντων ὄρρων, ἄρα καὶ τὴν ἀνομοίαν χημικὴν σύστασιν τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν τοῦ αἵματος καὶ τοῦ συνόλου ὀργανισμοῦ τῶν ἑτεροειδῶν ζῶων, ἕξ ὧν ἐλήφθησαν οἱ ὄρροι. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη ἀποβαίνει τοσοῦτ' ἄλλοιον ἔντονος καὶ σαφῆς, ἄρα ἡ διαφορὰ τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν ἀπ' ἀλλήλων εἶναι τοσοῦτ' ἄλλοιον, ὅσῳ ἀπώτερον ἀλλήλων ἐν τῇ ζωολογικῇ κλίμακί εὑρηθῆναι οἱ ὀργανισμοί, ὧν τίθενται εἰς ἐπαφὴν ὁ ὄρρος τοῦ αἵματος. Ὅσῳ τοῦναντίον στενωτέρα τυγχάνει ἡ συγγένεια πρὸς ἀλλήλα τῶν ζῶων, ὧν ἐλήφθη τὸ αἷμα, ἐπὶ τοσοῦτ' ἄλλοιον ἀποβαίνει ἀσθενεστερά καὶ ἡ παραγομένη θολερότης ἀσαφεστερά. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βασιίεται, ὡς γνωστόν, ἡ ἀντίδρασις τοῦ Uhlenhut.

Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ζῶων τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποδηλώται, ἀσθενεστάτη πάντως, ἡ ἀντίδρασις αὕτη, εἰς ἔνδειξιν ὑφισταμένης ὁπωσδήποτε διαφορᾶς τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν αὐτῶν. Εἶναι δὲ πλεόν ἢ πιθανόν, ὅτι καὶ ὁ ὄρρος τοῦ αἵματος τῶν διαφορῶν φυλῶν τοῦ αὐτοῦ γένους, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους λ.χ., ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν διαφορῶν ἀτόμων ἔτι τῆς αὐτῆς φυλῆς θὰ ἐμφανίζῃ ἐλαχίστας τινὰς διαφορὰς τῆς χημικῆς συστάσεως, ὧν ὁμοῦ ἡ βεβαίωσις δὲν εἶναι εἰσέτι ἐφικτή, διὰ τῶν καθαρῶς χημικῶν μεθόδων, παρ' ὅλην τὴν πρόοδον τῆς νεωτέρας χημικῆς ἐρεῦνης. Μαρτυροῦνται οἷα ἤττον αἱ ὑφιστάμεναι διαφοραὶ τῆς χημικῆς συστάσεως διὰ τῆς κατ' ἄτομα, κατὰ οἰκογενείας, κατὰ φυλὰς καὶ εἶδη διαφοροῦ ἐκδηλώσεως τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν (ἤτοι διὰ τῶν παρατηρουμένων διαφορῶν περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν σφύξεων, τῆς θερμοκρασίας, τῆς πεπτικῆς ἰκανότητος, τῆς συστάσεως καὶ ποσότητος τῶν ἐκκρίσεων, τῆς μυϊκῆς δυνάμεως, τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτήρος, τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων κλπ.). Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι, ἀφοῦ πᾶσα λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ, πᾶσα ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς αὐτοῦ δὲν εἶναι τι ἄλλο, εἰ μὴ ἡ βιολογικὴ ἐκδήλωσις χημικῆς τινος ἐπεξεργασίας, λαμβανούσης χώραν ἐν τῷ ὀργανισμῷ, ὁμοίαι χημικαὶ ἀντιδράσεις ὀφειλόμεναι εἰς ὁμοίαν χημικὴν σύνθεσιν θὰ προκαλῶσιν ὁμοίας ζωϊκὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἀνόμοιοι ἀνομοίας καὶ τὸν ἀνάπαλιν, ἕξ ὁμοίων ζωϊκῶν ἐκδηλώσεων θὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐπὶ ὁμοίας χημικῆς ἀντιδράσεις ἤτοι ἐπὶ ἀνάλογον χημικὴν σύστασιν καὶ ἕξ ἀνομοίων ἐπὶ ἀνομοίας. Εἰς τ' αὐτὰ συμπεράσματα καταλήγομεν, ἔ-

ρευνῶντες καὶ τὴν διάφορον ἀντίδρασιν τῶν διαφορῶν ὀργανισμῶν ἔναντι τῶν αὐτῶν ἔξωτερικῶν ἐπιδράσεων ἢ τῶν αὐτῶν νοσογόνων αἰτίων (ἦτοι ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἀντοχῆς εἰς τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα, τοὺς κόπους, τὰ δηλητήρια, τὰ μικροβιακὰ νοσογόνα αἷτια κτλ. Πιστεύω δ' ὅτι, ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῆς χημικῆς συστάσεως τοῦ αἵματος θὰ καταστῇ ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι δυνατόν, ὄχι μόνον αἰ ἀνωτέρω ρηθεῖσαι διαφοραὶ κατὰ τὰς ζῳικὰς ἐκδηλώσεις ἢ τὰς ἀντιδράσεις τῶν ὀργανισμῶν, ἔναντι διαφορῶν ἐρεθισμάτων ἢ νοσογόνων αἰτίων νὰ ἐξηγηθῶσιν ἀκωλύτως, ἀλλὰ καὶ ἢ ἐκ διαφορῶν φυλῶν ἢ ἐκ διαφορῶν καταγωγῆς ἀτόμων συγκρότησις τοῦ πληθυσμοῦ χώρου τινὸς νὰ βεβαιωθῇ, ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν ἔχουσιν ἐπέλθῃ ἄξια λόγου ἐπιμύξια.

Συγκεφαλαιοῦντες δυνάμεθα ὅθεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ χημικὴ σύστασις τῶν λευκοματοειδῶν οὐσιῶν ἐκάστου ὀργανισμοῦ διαφέρει τῆς συστάσεως παντὸς ἄλλου καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι τοσοῦτ' ἄλλο, ὅσ' ἂν πλεότερον ἀπέχουσιν ἀλλήλων οἱ συγκρινόμενοι ὀργανισμοὶ ἐν τῇ μορφολογικῇ κλίμακι καὶ ὅτι τοῦναντίον ἡ μορφολογικὴ συγγένεια μαρτυρεῖ καὶ τὴν χημικὴν συγγένειαν ἐν τῇ συστάσει τοῦ ὄρου, τοῦ αἵματος καὶ τοῦ συνόλου ὀργανισμοῦ.

Πράγματι δὲ θὰ ἦτο παράδοξον, ἐὰν δὲν ἐπεβεβαιούντο τ' ἀνωτέρω. Ἄλλ' ἀφοῦ, ὡς καὶ παρὰ τῷ λαῷ τυγχάνει γνωστόν, ἡ κοινὴ καταγωγὴ, παρ' ἀνθρώποις λ.χ. ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ συγγένεια μαρτυρεῖται συνήθως εἰ καὶ οὐχὶ πάντοτε (ἐνεκα τῶν γνωστῶν νόμων τῆς κληρονομικότητος), διὰ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἀδρῶν μορφολογικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος ἐν γένει, πόσον μᾶλλον δὲν θὰ ὑφίσταται ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ συγγένεια ἐν τῇ λεπτῇ ὑφῇ, ἐξ ἧς ἔξαρθᾶται ἡ ἀδρὰ καὶ ἐν τῇ χημικῇ συστάσει, ἐξ ἧς πάλιν ἔξαρθᾶται ἢ τε μορφολογικὴ ἐμφάνισις τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἡ ἰδιάζουσα ἐκδήλωσις τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ. Τίς δὲν θ' ἀντιληφθῇ λ. χ. ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ μεταξὺ αἰθιοπικῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς φυλῆς ὑφιστάμενον χάσμα, τὸ ἐκδηλούμενον ἐν τῇ διασκευῇ τοῦ συνόλου ὀργανισμοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προδιαθέσει ἢ ἀνοσίᾳ ἔναντι νοσημάτων τινῶν; Ἡ τίς τοῦναντίον θὰ παρίδῃ τὴν συγγένειαν τὴν ἐνοῦσαν τοὺς Ἀγγλοσάξωνας ἢ τοὺς ἄμιγεις Ἰσραηλίτας πρὸς ἀλλήλους; Τίς θ' ἀρνηθῇ τὴν μεταξὺ τῶν Ἡπειρωτῶν ὑφισταμένην συγγένειαν, τὴν ἐκδηλουμένην πλὴν ἄλλων κοινῶν ἀλλήλοις σωματικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κεφαλῆς τόσο σαφῶς, ὥστε καὶ μακρόθεν νὰ δύναται τις ἐξ αὐτοῦ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν καταγωγὴν; Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἐὰν ἐγίνοντο λεπτομερεῖς σχετικαὶ παρατηρήσεις, θ' ἀνεκαλύπτοντο καὶ ἐπὶ καταγομένων ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος κοινὰ τῶν κατὰ τόπους κατοίκων χαρακτηριστικά, ἀφορῶντα εἰς τὴν χροιάν τῆς κόμης καὶ τῆς ἐπιδερμίδος, τὴν ποιότητα τῶν τριχῶν, τὴν λεπτοφυᾶ ἢ ρωμαλαίαν σωματικὴν διάπλασιν, τὴν κατασκευὴν τοῦ θώρα-

κος ἢ τῶν σπλάγγων κ.λ.π. εἰς ἐνδειξιν οὐχὶ μόνον κοινῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ κατὰ τὰ ρηθέντα καὶ ὁμοιοειδοῦς καὶ συγγενοῦς χημικῆς συστάσεως.

Τὰ μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἔχουσι πολλάκις κοινὰ μορφολογικὰ χαρακτηριστικά, προσομοιάζουσιν φωνὴν καὶ προφορὰν, καὶ πλεῖστα ἄλλα κοινὰ γνωρίσματα, κληρονομούμενα μάλιστα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἄδελφοὶ ὁμοιάζουσι πολλάκις καταπληκτικῶς πρὸς ἀλλήλους ἢ πρὸς τινὰ τῶν γονέων ἢ καὶ τοὺς δύο γονεῖς, δίδυμοι δ' ἀδελφοὶ δύνανται νὰ ὁμοιάσωσι πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἢ μεταξὺ αὐτῶν διάκρισις ν' ἀποβαίῃ πολὺ δυσχερῆς, εἰς ἐνδειξιν στενωτάτης, οὐ μόνον μορφολογικῆς, ἀλλὰ καὶ χημικῆς συγγενείας.

Ἐλθῶμεν ἤδη ἐπὶ τὸ θέμα ἡμῶν, ἐπὶ τὴν σημασίαν τῆς ἰδιοσυστασίας τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν προδιάθεσιν ἢ τὴν σχετικὴν ἀνοσίαν αὐτοῦ ἔναντι τῶν νοσημάτων. Ἡ σημασία αὕτη ἀποδεικνύεται καὶ διὰ τοῦ ἐξῆς συλλογισμοῦ. Ἀφοῦ τυγχάνει γνωστόν καὶ εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένον, ὅτι ἡ προδιάθεσις εἰς νόσον τινὰ ἢ ἢ πρὸς ταύτην σχετικὴ ἢ ἀπόλυτος ἀνοσία, καθὼς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ διεξαγόμενος μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς νόσου ἐπιτυχῆς ἢ ἀνεπιτυχῆς ἀγών, εἶναι κυρίως ἀγὼν χημικός, διεξαγόμενος διὰ βιολογικῶν μὲν, χημικῶν οὐχ' ἦττον ἐν τέλει μέσων, ἢ χημικῆ συγγένεια, ἢ ὑφισταμένη, ὡς εἶδομεν, ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν συγγενοῦς καταγωγῆς ἀτόμων, θὰ ἔχη ἀσφαλῶς σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπιτυχῆς ἢ τῆς ἀνεπιτυχῆς ἀμύνης τοῦ ὀργανισμοῦ ἔναντι τῶν νοσοπαραγωγικῶν τούτων αἰτιῶν. Ἐὰν λ.χ. οἱ ἀπόγονοι οἰκογενείας τινὸς ἐμφανίσωσι προδιάθεσιν ἰδιάζουσαν πρὸς νόσημά τι, τοῦτο κατὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶναι παράδοξον, διότι τ' ἄτομα ταῦτα δὲν κέκτηνται μορφολογικὴν μόνον ὁμοιότητα καὶ συγγένειαν, ἀλλ' ὅπερ τὸ σημαντικώτατον καὶ χημικὴν τοιαύτην.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων δυνάμεθα ἤδη νὰ ἐξηγήσωμεν πλεῖστα δυσεξηγήτα ἄλλως, γεγονότα, βεβαιούμενα διὰ τῆς καθημερινῆς κλινικῆς καὶ ἐπιδημιολογικῆς παρατηρήσεως. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπίδρασις τῆς κληρονομικότητος ἐπὶ τὴν ἐμφάνισιν παρ' ἀτόμοις τῆς αὐτῆς οἰκογενείας παθολογικῶν καταστάσεων, ὀφειλομένων εἰς ἀνωμαλίαν τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, ἦτοι τοῦ χημισμού. Τίς ἀγνοεῖ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κληρονομικότητος, ἄρα τῆς χημικῆς συγγενείας, ἐπὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ διαβήτου, τῆς οὐρικής διαθέσεως καὶ τῆς ποδάγρας, τῆς ὑπερλιπώσεως κ.τ.λ.

Καὶ ἐνῶ οὐδεὶς ποτὲ ἀμφέβαλε περὶ τοῦ κληρονομικῶς μεταβλημένου ἢ κληρονομικῶς εὐμεταβλήτου χημισμού τοῦ διαβητικοῦ, ἐμφανίζοντος αἴφνης ἐν ὄρισμένην τινὴν ἡλικίαν ἢ κατόπιν ὄρισμένων ἀφορμῶν, ἐσπερημένων σημασίας δι' ὀργανισμοὺς μὴ ἐπιβεβαρωμένους, διαβήτην, δὲν συμφωνοῦσι πάντες ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἰδιάζοντος κληρονομικοῦ χημισμού καὶ τῆς κληρονομικῆς κατασκευῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ μικροβιακὰ νοσήματα, τὴν φυμα-

τίωσιν τῶν πνευμόνων καὶ τὰς φυματιώδεις παθήσεις ἐν γένει καὶ εἰς πλείστας ἄλλας παθήσεις.

Ἡ ἀναγνώρισις ὁμοῦ τῆς κατὰ γνώμην ἡμῶν, ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἐχούσης ἰδιοσυστασίας τοῦ ὄργανισμοῦ διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν φυματιωδῶν λ.χ. παθήσεων, δὲν ἔχει μόνον ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ θὰ ὀδηγήσῃ πλείοτερον ἢ μέχρι τοῦδε, εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀντιμετώπισιν καὶ καταπολέμησιν τῶν δυσμενῶν τῆς κατασκευῆς καὶ τοῦ χημισμοῦ τοῦ ὄργανισμοῦ ὄρων, παρὰλλήλως πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπίσης μείωσιν τοῦ κινδύνου τῆς μόλυνσεως. Ἡ διὰ τῶν μικροοργανισμῶν τῆς φυματιώσεως μόλυνσις τότε κυρίως εἶναι δυνατὴ καὶ τότε ἐπιτυγχάνεται εὐχερῶς, ὅταν ἀφορᾷ εἰς ὄργανισμόν, οὗτινος ὁ χημισμὸς, ἐκ κληρονομικότητος εἶναι κατάλληλος πρὸς ἐγκαθίδρουσιν καὶ πολλαπλασιασμόν αὐτῶν, ἰδίᾳ δ' ὅταν, εἰδικοὶ τινες λόγοι, ἐπιδρῶντες ἐπὶ τοῦ οὕτω προδιατεθειμένου ἤδη ὄργανισμοῦ, καταστήσωσι τὸν χημισμὸν αὐτοῦ, ἔτι προσφορώτερον πρὸς τοῦτο. Κόποι σωματικοί, στερήσεις, θηλασμός, ψυχικαὶ καταθλίψεις καὶ καταστάσεις ἐν γένει μειοῦσαι τὴν ἀντίστασιν τοῦ ὄργανισμοῦ ἢ μεταβάλλουσαι κατὰ τινα τρόπον τὸν χημισμὸν αὐτοῦ, ἢτοι τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἀναπτύσσεται ὁ βάλκιλος τῆς φυματιώσεως, προδιαθέτουσιν εἰς τὴν φυματίωσιν ἢ καθιστῶσι τὴν πρόδον τῆς ἐγκατεστημένης ἤδη νόσου ἔτι ραγδαιοτέραν. Τοιοῦτοτρόπως δύναται νὰ ἐρμηνευθῶσι πλεῖστα γεγονότα διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁποίων ἢ μόλυσματικότης μόνη τῶν εἰδικῶν τῆς φυματιώσεως βακτηρίων δὲν ἐπαρκεῖ. Ἡ φυματίωσις τῶν πνευμόνων, ἢ φυματιώδης περιτονίτις, ἰδίᾳ δ' ἢ πλευριτίτις ὡς πρωτοπορεία τῆς κλινικῆς ἐμφανίσεως τῆς φυματιώσεως, ἀπαντῶσι συχνότατα εἰς τὸν Στρατόν, ἐνῶ παρὰ τοῖς στρατιώταις ἀκριβῶς ἢ πιθανότης τῆς μόλυνσεως, μάλιστα ἐν καιρῷ ἐκστρατείας, καθ' ἃς βιοῦσιν οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸ ὑπαιθρον, συγχρωτίζονται μετὰ τῶν ὄντων κατὰ τεκμήριον τοῦλάχιστον, πάντων ὑγιῶν, εἶναι ἐλάχιστη. Καὶ ἐν τούτοις ἕνεκα τῶν κακουχιῶν, τῶν στερησεων καὶ τῶν σωματικῶν κόπων, καθ' οὓς πλὴν ἄλλων ἀλλοιώσεων τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, πίπτει καὶ ὁ ὀψωνινικὸς δείκτης τοῦ ὁρροῦ τοῦ αἵματος ἐλαττοῦται τ. ἔ. ἢ ἀμυντικὴ δύναμις αὐτοῦ, αἱ φυματιώδεις ἐκδηλώσεις εἶναι τρομακτικῶς συχναὶ καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ οἱ ἄλλως κατὰ τὸ φαινόμενον ὑγιεῖς ἄνδρες ὑποβάλλονται εἰς μεζζονας κακουχίας. Ἐὰν ὁμοῦ ἐρευνήσῃ τις μετὰ προσοχῆς τὸ κληρονομικὸν καὶ τὸ ἱστορικὸν τῶν οὕτω προσβληθέντων, θεωρουμένων μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑγιεστάτων, εὐρίσκει συχνότατα ὑφισταμένην κληρονομικὴν ἐπιβάρυνσιν, ἣτις οὐχ' ἦττον δὲν εἶχε πρότερον ἐκδηλωθῆ καὶ δὲν θὰ ἐξεδηλοῦτο πιθανῶς, ἐὰν δὲν προσετίθεντο, μειοῦσαι τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἐκ τοῦ χημισμοῦ αὐτοῦ προδιατεθειμένου ἤδη ὄργανισμοῦ, αἱ κακουχίαι τῆς στρατεύσεως. Οὕτως εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατὸν λ.χ. εἰς ὃν γίνεται λεπτομεροῦς ἰατρικὴ ἐξέτασις τῶν κληρωτῶν, ἀποκλειομένων ἀπολύτως τῶν

παρουσιαζόντων ὑποπτα συμπτώματα φυματιώδους τινὸς παθήσεως, παρατηρήθη αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπὸ φυματιώσεως προσβαλλομένων ἀνδρῶν, παρ' ὅλην τὴν σχετικὴν τελειότητα τῶν στρατώνων καὶ τὴν λῆψιν ὑγιεινῶν μέτρων καὶ συνεπῶς παρ' ὅλην τὴν μείωσιν τοῦ κινδύνου μόλυνσεως, ἀφ' ὅτου, μειωθείσης τῆς μακροῦς, ἄλλοτε ὑφισταμένης στρατιωτικῆς θητείας, ἤρξαντο καταπονούμενοι πλείοτερον οἱ ὑπερβαλλόντως νεαροὶ κληρωτοὶ κατὰ τὴν μᾶλλον ἐσπευσμένην ἐκγύμνασιν αὐτῶν εἰς τὴν κοπιώδη διὰ τὸν στρατιώτην τακτικὴν τοῦ νεωτέρου πολέμου.

(Ἀζολουθεῖ)

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΑΛΑΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΥΠΟ ΕΜΜΑΝ. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ

Τὸ θέαμα τοῦ οὐρανοῦ, τὸ μεγαλύτερον πάντων τῶν θεαμάτων, τὸ ὁποῖον ἐκίνησε τὴν περιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς πρώτης ἴσως ἐμφανίσεώς του εἰς τὴν Γῆν καὶ τὸ ὁποῖον ἀργότερον ἐνέπνευσε τοὺς διαφροστεφεῖς καὶ ἀθανάτους καλλιτέχνους, τοὺς μεγαλοφυεῖς ἐπιστήμονας μέχρι τῶν ἀπροσίτων κορυφῶν τοῦ Ἰδανικοῦ, τοῦ Καλοῦ, τοῦ Ἀληθοῦς, μέχρι τῶν ἀβάτων ἄκρων τῆς αἰωνίου Δόξης· τὰ χόρτα καὶ τὰ δένδρα, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ζῶα, ἅτινα ἀπῆλθον τρυφερῶς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· αἱ θάλασσαι, αἵτινες περιβόρουν τὴν Γῆν τῆς ὁποίας τὰ ὀδοντόματα σχηματίζουν παράλια σειρὰν ἀδιάκοπον κόλπων· τὰ βουνὰ καὶ τὰ δύσβατα αἰτῶν μέρη, ἅτινα χωρίζουν τὰς πεδιάδας τὴν μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην· τὰ μαγευτικὰ τοπεῖα τῆς Γῆς, ἅτινα ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἀνθρώπον νὰ ἀναφωνήσῃ: «Εἶνε θαμάσιον!» καὶ τέλος ἡ Φύσις ὁλόκληρος μὲ τὰς καλλογάς τῆς ἐγέννησαν καὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν αἰσθητικὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δὲ διάθεσις αὕτη εἶχε τὴν ἐκφρασίαν τῆς εἰς τὴν Καλλιτεχνίαν ἣτις ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὴν Μουσικὴν καὶ ὄρχησιν, ἀπὸ τὴν ποίησιν καὶ διήγησιν, ἀπὸ τὴν Γλυπτικὴν καὶ Ζωγραφικὴν καὶ ἀπὸ τὸ θεάτρον.

Ἡ Καλλιτεχνία εἶνε μέρος τοῦ ἀλατος τῆς ζωῆς. Γεννᾷ ἐσωτερικὴν συμπάθειαν. Μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνωμεν τὴν ἁρμονίαν τὴν ὁποίαν κοῦπτει ἡ καρδία τῶν πραγμάτων.

Διὰ τῆς καλλιτεχνίας καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα φαίνονται ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν, συναίσθησιν καὶ λογικόν, ἐνέργειαν καὶ πάθος. Τὰ ὄρη συνοφρυοῦσιν, οἱ ποταμοὶ κελαρίζουσι, τὰ δάση στεναρίζουσι καὶ ὁ μῦθος τοῦ Ὁρφέως ἀναλαμβάνει ζωὴν.

Διὰ τῆς Καλλιτεχνίας ὁ ἀνθρώπος ἐκφράζεται περὶ τοῦ μεγαλείου, τῆς δυνάμεως, τῆς ἁρμονίας. Διὰ τῆς Καλλιτεχνίας ὁ ἀνθρώπος ἔδωσε μορφήν εἰς ὅ,τι ἐνίοτε ἀποκαλοῦμεν «Φαντασμαγορικοὺς Μύθους»· ἔδωσε καὶ δίδει τοιαύτην μορφήν εἰς τὴν ἄψυχον ὕλην ὥστε μόνη ἢ πνοὴ νὰ λείπῃ.

Ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀπλοῦς τρόπος τῆς ἐργασίας, καὶ ἡ διάρκεια τῶν προϋ-

όντων τῆς Καλλιτεχνίας κάμνουν αὐτὴν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς πᾶν τὸ μέγαν καὶ ἐψηλόν.

Ἡ Καλλιτεχνία εἶνε ἐκείνη ἣτις ἐκφράζει τὴν ἡσυχίαν, τὸ πάθος, τὴν λύπην, τὴν χαρὰν, τὸν πόνον, τὴν ἀγάπην· εἶνε ἐκείνη ἣτις διεγείρει τὴν αἰσθησιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὀμοῦ καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν.

Διὰ τῆς Καλλιτεχνίας ἐν ἔθνος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τὴν θέσιν καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας ἔχασε καὶ νὰ βαδίσῃ τολμηρὰ ἐπάνω εἰς τὰ μανιασμένα κύματα ποῦ τὸ ἀπειλοῦν. Πολλοὶ βασανισμένοι φιλαὶ χρωστοῦν εἰς τὴν τέχνην τὴν ζωὴν τους. Ἴσως ἡ Πολωνία νὰ μὴ ἔξοῦσε ἂν δὲν εἶχε τὴν μουσικὴν δύναμιν τοῦ θεϊκοῦ παιδιοῦ τῆς τοῦ Σοπέν! ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ καλλιτεχνικὸν δαιμόνιον τοῦ Παδερέφκη νὰ τὴν περιφέρῃ θριαμβευτικὰ τόσα χρόνια ἀνὰ τὰς Εὐρώπας καὶ πέραν ἀκόμη τῶν ὠκεανῶν καὶ νὰ καταπίσῃ τοὺς πάντας ὅτι ἡ Πολωνία ζεῖ ὑπάρχει, δονεῖται, πάλεται, παρουσιάζεται μὲ ἀξιώσεις, διεκδικεῖ τίτλους μεγαλείου καὶ τιμῆς. Διὰ τοῦτο εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν ἄς καλλιεργήσωμεν τὴν αἰσθητικὴν διάθεσιν, ἄς ἐργασθῶμεν διὰ τὴν καλλιτεχνίαν, διὰ τὴν μεγάλην, τέχνην, τὴν ἱερήν.

Αὕτη θὰ μᾶς συγκρατίσῃ καὶ εἰς τὰς πλέον φοβερὰς συμφορὰς. Αὕτη θὰ μᾶς σκορπίσῃ βάλσαμον εἰς τὰς πονεμένας ψυχὰς μας, αὕτη θὰ καταπραΰνῃ τὰ πόθη μας, αὕτη θὰ φεδρύνῃ τὰς καρδίας μας.

Ἄς κλείσωμεν λοιπὸν μέσα μας τὴν τέχνην καὶ ἄς ἀφίσωμεν τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ τῆς νεότητος καμύματα καὶ θὰ νοιώσωμεν τὴν ψυχὴν μας ν' ἀνθίσῃ καὶ νὰ εὐωδιάξῃ. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ εὐωδιάξῃ θὰ ξυπνήσῃ μέσα μας κάθε μεγαλεῖον καὶ ἰδεῶδες καὶ τότε θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι «**Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΑΛΑΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.**»

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΥΡΙΕ Η ΕΝ ΠΟΛΛΑΙΣ ΑΜΑΡΤΙΑΙΣ

ΥΠΟ Δ. ΛΑΥΡΑΓΚΑ

Τὴν Μ. Τρίτην ψάλλεται εἰς τοὺς ναοὺς τὸ λεγόμενον τροπάριον τῆς Κασσιανῆς. Εἶνε γνωστὸς ὁ θρῦλος περὶ τὸ τροπάριον τοῦτο τὸ ὁποῖον τὰ

ἐκκλησιαστικά βιβλία ἀποδίδουν εἰς τὸν Πατριάρχην Φώτιον, ἄλλοι δ' εἰς τὴν μοναχὴν Κασιανήν, διὰ τὰ τὸν ἀναφέρω ἐδῶ. Εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ συγκινητικώτερα ποιήματα τῆς Ἐκκλησίας μας, πλήρες λυρισμοῦ καὶ δραματικοῦ πάθους. Δέν μοῦ εἶνε γνωστὸν τὸ ἀρχικόν του μέλος οὔτε γνωστὸς ὁ μελοποιός, πάντως ὅμως φαντάζομαι ὅτι αἱ σημεριναὶ ψαλτικά ἐκδοχαὶ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὸ ἀρχέτυπον τροπαρίον. Γενικῶς ὁ κάθε ἱεροψάλτης ἀναλόγως τῆς ἀντιλήψεώς του καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς φωνῆς του προσθέτει ἢ ἀφαιρεῖ κάτι ἀπὸ τὴν κατὰ παράδοσιν μελωδίαν ἣτις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παραχαραγμένη παραδίδεται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οὐσιωδῶς διαφοροετική.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ ἀρχικόν μέλος θὰ ἦτο ἀπείρως κατασκευτικώτερον ἀπὸ τὸ σημερινὸν ψαλλόμενον εἰς τοὺς ναοὺς μας. Αἱ ἀπόπειραι πρὸς μελοποίησιν εἰς τετραφωνίαν τοῦ τροπαρίου τούτου εὐχάριστοι μὲν κάπως εἰς τὸ ἄκουσμα, δὲν ἐξαιροῦνται ὅμως ὑπεράνω τοῦ μετρίου. Τεχνικῶς στοιχειώδεις συνθέσεις μένουν αἰσθητικῶς αἱ πλείσταί εἰς τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον τῆς καντάδας. Ἡ περιορισμένη ἔκτασις καὶ τὸ σχετικῶς ὁμοίομορφον μέταλλον τῶν ἀνδρικών φωνῶν δὲν παρέχουν βεβαίως τὰ μέσα διὰ μίαν εὐρεῖαν τεχνικὴν ἀνάπτυξιν, ἀδρά ὅμως ἔμπνευσις μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς τέχνης δύναται, μ' ὅλα τὰ περιορισμένα ὄρια τῆς ἀνδρικής χορωδίας νὰ ἐμφυσησῇ τὴν ἀρομόζουσαν θρησκευτικὴν πνοὴν εἰς μίαν ἐκκλησιαστικὴν σύνθεσιν καὶ νὰ τὴν ἐξυψώσῃ ἀπηλλαγμένην πάσης κοσμικῆς ἐπιδράσεως. Εὐφημον ἐξαίρεσιν θὰ κάμω διὰ τὴν μουσικὴν τοῦ ἀλημονήτου Πολυκράτους ἣτις φαίνεται συγκεντρώνουσα κατὰ τὸ ἐνὸν τὰ προσόντα ταῦτα.

Οἱ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἀσχολούμενοι συνθέται—δυστυχῶς δὲν εἶνε πολλοί— ἄς ἀποβλέπουν μᾶλλον πρὸς τὴν οὐσίαν ἢ πρὸς τὴν ἑξωτερικὴν μορφήν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠμάτων καὶ ἄς ἔχουν ὑπ' ὄψιν τῶν συνθέτοντες καὶ ἑναρμονίζοντες τὰ μέλη τῶν ὅτι ταῦτα εἶνε προωρισμένα νὰ διεγείρουν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα πολὺ περισσότερον παρὰ νὰ θωπεύουν τὴν ἀκοὴν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος,

ΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟ ΚΑΛΥΒΙ

Ἐκεῖ ποῦ ἡ καστανιὲς χυτὰ,
χλωρόφυλλα, λαμπαδωτὰ
κλωνάρια ξανεμίζουν,
καὶ ροδοβάφονται ἡ μηλιές
κ' ἡ γαλανόφυλλες ἐληές
πολύκαρπες λυγίζουν.

Συμμαζωμένο ντροπαλὸ
σὰν καρβάνι στὸ γιालό,
κατάλευκο καλίβι
μεσ' σ' ὀλοπράσινα κλαριά
τὴ χιονισμένη του θωριά
μιὰ δείχνει καὶ μιὰ κρύβει.

Ποῦ ἀνθοῦν λευκὰ τριαντάφυλλα
καὶ κλήματα ἀφροστάφυλλα
τῆς καρβατιῆς ἰσκιώνουν,
καὶ κυπαρίσσια ἀραδαριά
παλεύοντας μετὰ τὸ βορῆ
ἀνίκητα ψηλώνουν—

Μικρὰ τὰ καμαράκια του
καὶ τὰ παραθυράκια του,
κ' ὄλο μικροπλασμένο.
Τόσο μικρὸ, ὅσο ποῦ μπορεῖ
τὴν εὐτυχία νὰ χωρῇ
—Τὶ κρίμα ποῦ εἶναι ξένο!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Τ' ΑΓΡΙΟΛΟΥΛΟΥΔΟ

Ἐνα λουλουῖδι φύτρωσε
σὲ ξεροβράχι πάνω
ποκάτω του ἡ θάλασσα
κ' ὁ οὐρανὸς ποπάνω.

Θρηνολογεῖ τὴν τύχη του
κλαίει τὴν μοναξιά του
δὲν ἔχει ἄλλο σύντροφο
παρὰ τὴν ἐρημίαν του,

Στὰ πλάγια του ἀπόρημοι
καὶ ἄγριοι ἔναι βράχοι
λουλουῖδι ἄλλο γύρω του
δὲν βλέπει νὰ ὑπάρχη.

Καὶ πότε πότε σκέφτεται
δὲν βρῖσκει τὴν αἰτία
ποῦ ὁ θεὸς τὸ δίκασε
σ' αὐτὴ τὴ τιμωρία.

Τὸ τρώει βορῆς ἄπνοος
κύματα ἀφρισμένα
καὶ κλαίει καὶ ὀδύρεται
τ' ἄμοιρο ὄϊμένο.

Μιὰ μέρα ποῦταν ποιότερο
στὸ πόνο βυθισμένο
γυρνᾷ καὶ λέγει στὸ Θεὸ
ὄχρὸ καὶ μαραμένο:

«Θεέ μου γιατί εἶσαι ἄκαρδος
 »καὶ ἔπλασες ἔτο' ἔμένα
 »μακρὰ ἀπὸ τ' ἀδέρφια μου
 »σὲ μέρη δημαγμένα;

»Σὲ μέρη ποῦ τὰ δέροννε
 »οἱ ἄγριοι βορηάδες
 »τὰ φοβερά τὰ κίματα
 »κι' ὄρητικοὶ νοτιάδες;

Καὶ κεί ποῦ ἐτοιμάζονταν
 τὸ ἔρημο λουλούδι
 νὰ ψάλλῃ κι' ἄλλο στὸ Θεὸ
 λυπητερὸ τραγοῦδι

ξάφνου σηκώνετ' ἄγιος
 βορηὰς φουροτουνασμένος
 καὶ βρίσκει τ' ἄγριολούλουδο
 θάνατος συντριμμένος.

1922 ΔΗΜΗΤΡ. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ

ΥΠΟ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ ζωγράφος παριστᾷ διὰ ποικιλίας χρώματος, διὰ φωτὸς καὶ σκιάς, ὁ ποιητὴς ἐκφράζει διὰ καταλλήλων γλώσσης. Ὁ μὲν ζωγράφος ἀπεικονίζει ἀπλῶς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν κατὰ δοτὴν τινα θέσιν, ὁ δὲ ποιητὴς περιλαμβάνει τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ καὶ ἀναλύει καὶ ἀναζητεῖ τὰς μᾶλλον κεκοιμημένας ποιότητας αὐτοῦ. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ μὲν εἶναι ἄδρανές καὶ ἀκίνητον, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἀναζωογονεῖ καὶ δίδει κίνησιν εἰς αὐτὸ, ἀναλύει ἢ συνθέτει αὐτὸ, φωτίζει τὴν φαντασίαν, καὶ ἀποβαίνει ποικιλόμορφον ὡς ἡ φύσις αὐτὴ.

Ἡ ἀπλὴ περιγραφή τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων εἶναι ἴσως διὰ τὸν νέον ποιητὴν τὸ ὀρειότερον ποιητικὸν εἶδος καὶ πιθανῶς εἰς τοῦτο κατὰ πρῶτον ἐνησχολήθησαν οἱ πρῶτοι ποιηταί. Τὸ εἶδος τοῦτο δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν μελωδίαν τῆς μουσικῆς, ἣτις εὐχαριστεῖ καὶ τὴν ὀλιγότερον κεκαλλιεργημένην ἀκοήν. Ἀλλὰ καθόσον ἡ καρδιά τοῦ ποιητοῦ θεομαίνεται, ἡ φαντασία τοσοῦτον πλατύνεται καὶ ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὸ νὰ ἐφευρίσκη ὑψηλοτέραν τινα ἰδέαν τῶν ἐντυπώσεων τῆς φαντασίας. Ἐντεῦθεν ἡ καταγωγή τῶν εἰκόνων ἢ τῆς εἰκονικῆς γλώσσης, ἐν τῇ χρῆσει τῆς ὁποίας τείνει εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἀντικειμένου διὰ τῶν ποιητικῶν ἄλλου τινὸς ἀντικειμένου γενικώτερον γνωστοῦ ἢ ἐντονωτέρας φύσεως. Αἱ ποιητικαὶ αὗται εἰκόνες ἐχρηγήσαν εἰς τοὺς φιλολόγους τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων χρόνων μεγάλην ποικίλιαν ἐλαφρῶν διακρί-

σεων, πολλὰ τῶν ὁποίων συνίστανται μᾶλλον εἰς τὴν μορφήν ἢ εἰς τὴν οὐσίαν, καὶ ἡ παρομοίωσις, εἴτε ἐκφραζομένη, εἴτε ἐνοουμένη θέλει γνωρισθῆ ὅτι εἶναι ἡ οὐσία τούτων ὅλων.

Ὁ καλὸς ποιητὴς, προσεκτικὸς παρατηρητὴς τῶν ἔργων τῆς φύσεως, θεωρουμένων εἴτε ἐν τῇ γενικῇ ἐμφανίσει, καὶ ἐν τῇ λεπτοτέρῃ αὐτῆς ἐργασία, συνδεδεμένος στενῶς μετὰ τῶν ὀρειότερων προϊόντων τῆς τέχνης καὶ συνήθης τῶν μᾶλλον δυσλήπτων θεωριῶν τῆς φιλοσοφίας, παρατηρεῖ τὰ πάντα μετὰ προσοχῆς ἀγρύπνου, καὶ ὅ,τι δῆποτε πίπτει ὑπὸ τὴν ἔρευναν τοῦ πνεύματός του, διεγέρει ἀφθονίαν ἀναφορικῶν ἰδεῶν, εἴτε ἐχουσῶν γενικὴν ὁμοιότητα μετὰ τοῦ ὑπ' ὄψιν ἀντικειμένου, εἴτε ἄλλως πως μετὰ τούτου συνδεδεμένων. Ἐνίοτε τὸ ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον, ἢ ὕλική τις ἐνέργεια ἐξηγεῖται δι' ἄλλης, καὶ ἄλλοτε φυσικὰ φαινόμενα προσωποποιῶνται, ἢ εἰκονίζονται δι' αἰσθητικῆς μορφῆς. Πρὸς τούτοις θεωρίαι μεταφυσικαὶ ὑποβάλλονται εἰς τὸ πνεῦμα ὁμοιοῦμεναι μετὰ πραγμάτων τοῦ ὕλικου κόσμου.

Ἄλλ' ὁ ποιητὴς δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ζωηρὰν παράστασιν τῆς φύσεως, ἢ εἰς τὰς ὁμοίας ἀντιλήψεις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἡ εἰσαισθησία τοῦ ἔραστοῦ ἐμπνέει τὴν φαντασίαν του, ὅστις ἐπαινεῖ καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτήν, ὡς νὰ συντέιεν ἢ νὰ ἀντέκειτο εἰς τὸ ποθητὸν ἀντικείμενον.

Τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν παράστασιν ἢ τὸν συνδιασμόν ὕλικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων· τὰ πεδία τῆς διανοίας ὑποβάλλονται ὁμοίως εἰς τὴν ἔρευναν αὐτοῦ. Τὰ παθήματα καὶ αἱ συμπάθειαι τῆς ψυχῆς, καὶ αἱ ἀφηρημέναι ἰδέαι ἀύλου ὑπάρξεως δίδουσιν ἐπίσης ἀφορμὴν εἰς ἀσκησιν τῶν δυνάμεων τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλ' εἰσερχόμενα ταῦτα ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ λαμβάνουσιν ἀναγίως αἰσθητικὴν τινα μορφήν, διακρινομένην ὡς ἐκ τῶν προσόντων, τῶν διαγνωστικῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν. Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ ἐνδύει αὐτὰ, καὶ οὕτω ἀποβαίνουσι χρήσιμα εἰς τὸν σκοπὸν του, ὡς ἐὰν ἦσαν ἀντικείμενα τῆς ἐξωτερικῆς ἡμῶν αἰσθήσεως. Τοῦ καιροῦ χωροῦντος, τὰ τέχνα ταῦτα τῆς φαντασίας λαμβάνουσιν ἰδανικότητα, καὶ αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις τῆς ἡδονῆς ἢ τῆς φρονήσεως παρίστανται εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν διακεκοιμημένοι, καθὼς ὁ Αἴας ἢ ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ οὕτω ἐνσωματοῦμεναι γίνονται ἐνεργὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, καὶ δυσκόλως χωρίζονται ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτήρος. Ἄλλ' ἡ γονιμότης τῆς φαντασίας εἶναι ἄπειρος, καὶ ἐνῶ αἱ χῶραι τῆς ποιήσεως φαίνονται οἰκούμεναι ὑπὸ τῶν φανταστῶν τούτων ὄντων, ἡ μεγαλοφυΐα προβαίνει ἔτι δημιουργοῦσα, ποικίλλουσα καὶ συνδυάζουσα.

Ἐὰν οἱ νεώτεροι ὑπερέχουσι τοὺς ἀρχαίους κατὰ τινα τῆς ποιήσεως εἶδη, ἢ ὑπεροχὴ αὕτη εἶναι ἢ περὶ ἧς λαλοῦμεν δὲν πρέπει ὁμως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν ἀναίσθητοι εἰς τὰς συνεπειὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τούτου θελήτρου παραγομένας, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν, ὅτι ὡ-

φελήθησαν ἐκ τῆς πλαστοποιοῦ ταύτης δυνάμεως φειδωλῶς πῶς, καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας, εἰς ἣν ἐφθασαν οἱ νεώτεροι ἐκείνων ἐφάμιλλοι. Ἡ προσωποποιήσις τῶν ἀψύχων ὄντων εἶναι βεβαίως κοινὴ ἀμφοτέροις, ἀλλ' ἡ τολμηροτέρα ἐνσάρκωσις ἀφηρημένης ὑπάρξεως ἐτελειοποιήθη ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑπὸ τῶν νεωτέρων.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ Ὁ ΜΙΧΑΗΛ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ὑΠΟ ΡΕΝΟΥ ΠΥΡΓΟΥ

Εἶναι πολὺ παρήγορον ὅταν βλέπωμεν τοὺς μεγάλους Ἑλληνας καλλιτέχναι, οἱ ὅποιοι ἔζησαν ἀνεπτύχθησαν καὶ ἀνεγνωρίσθησαν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ νὰ αἰσθάνωνται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐμφανίσουν ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν συμπατριωτῶν τῶν τὸ συναίθημα αὐτὸ τῆς ἠθικῆς ὑποχρεώσεως καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις φιλοτέχνους, οἵτινες πάντοτε ὑπῆρξαν ὑπερήφανοι δι' αὐτὸν, ἔφερον τὸν Μιχαὴλ Οἰκονόμου πρὸ μηνὸς εἰς Ἀθήνας καὶ οὕτω ἠδύτηχάσαμεν νὰ ζήσωμεν ὥρας δλοκλήρους λεπτῶν συγκινήσεων ἀποθανυμᾶζοντες τοὺς καθ' ὅλα τελείους πίνακας, τοὺς ὁποίους ὁ μοναδικὸς Ἑλλην τοπιογράφος ἐξέθεσε μετ' ὅσον μετριοφροσύνην εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Παργασοῦ.

Ὁ κ. Οἰκονόμου διὰ τὸν ὅποιον ἐγράφησαν ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Λονδίνῳ κριτικά, οἵτι δι' οὐδένα ἄλλον τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ζωγράφων, ἐξαίρουσαι δύο κυρίως ἰδιότητες, αἱ ὁποῖαι σήμερον πλέον ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἶναι τὰ ἀπαραίτητα καὶ μοναδικὰ χαρακτηριστικὰ ἐνὸς μαίτρο, ἦτοι τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν εὐγένειαν τῶν ἔργων τοῦ, μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι οὔτε αἱ ἐξεζητημένα παραδοξότητες οὐδὲ τὰ νεφελώδη ἀεροκοπανίσματα ἀποτελοῦσι τὴν νέαν τέχνην, ἀλλ' ἡ κατὰ προσωπικὸν τρόπον, ἐστρημένον κάθε ἐπιδράσεως σχολῆς, ἔκφρασις καὶ διατύπωσις τῆς ψυχῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ καλλιτέχνου ἐν ἀλληλεπιδράσει, ἐπιτευχθεῖσα κατόπιν μελέτης αὐστηρᾶς, ἐπιμόνου, τυραννικῆς δύναται τις εἶπειν διὰ τὸν ἄνθρωπον τῶν ὁποίων ἐλάχιστοι δυστυχῶς δύνανται νὰ μᾶς ἐπιδείξουν ἕξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι «κἀμνον ζωγραφικὴν» ἐδῶ.

Ὅταν κανεὶς βλέπει τὸν ἀπλὸν τρόπον μετ' ὅποιον ἔχουν γραφεῖ ὅλοι τοῦ οἱ πίνακες ἂν μὲν ἀνήκει εἰς τοὺς ἀδαεῖς ἐκείνους καὶ νεαροὺς ἐγωιστὰς τῆς τέχνης νομίζει ὅτι εἶναι κάτι τι εὐκόλον νὰ τὸν ἀπομιμηθῇ, ἂν ὁμως ἀ-

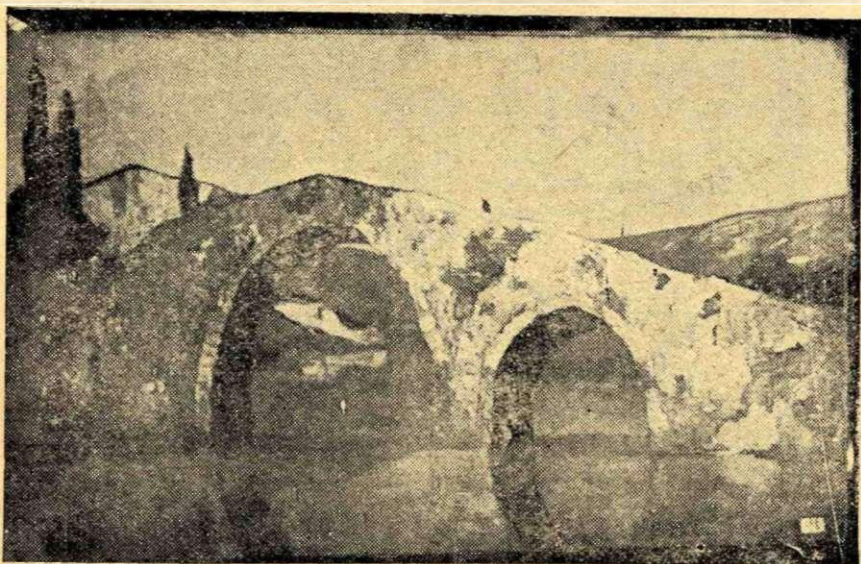

Ὁ κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Εἰς τὴν ἐκθέσιν τοῦ

νήκει εἰς τοὺς δλίγους ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ἡ παρατήρησις καὶ ἡ μελέτη εἶναι τὸ βάθρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομοῦν ἢ θὰ οἰκοδομήσουν ἀργότερον τὴν ἰδικὴν τῶν δημιουργίαν, τότε περνοῦν μετ' ἰσχυρὸν καὶ μετ' ἐκτίμησιν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου προηγῆθη ἐργασία τῆς ἀξίας.

Ὅπως γὰρ κάποιον μεγάλον Ἑλληνα δημιουργὸν ζωγράφον χρησιμοποιεῖται πλέον παγκοσμίως ὁ ὄρος «ζωγράφος τῶν ψυχῶν» θὰ ἡδυνάμεθα τηρουμένων πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ τῶν ἀναλογιῶν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν

Οικονόμου ὡς τὸν «τοπειογράφον ποιητὴν» ἐκείνον δηλαδὴ ποῦ ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν πένα του διὰ νὰ μᾶς ἐκφράσῃ εἰς στίχους ὅ,τι αἰσθάνεται ἀπὸ μίαν φευγαλέαν πάντοτε ἐντύπωσιν ποῦ τοῦ δίδει εἰς ὠρισμένην ὥραν ἢ φύ-

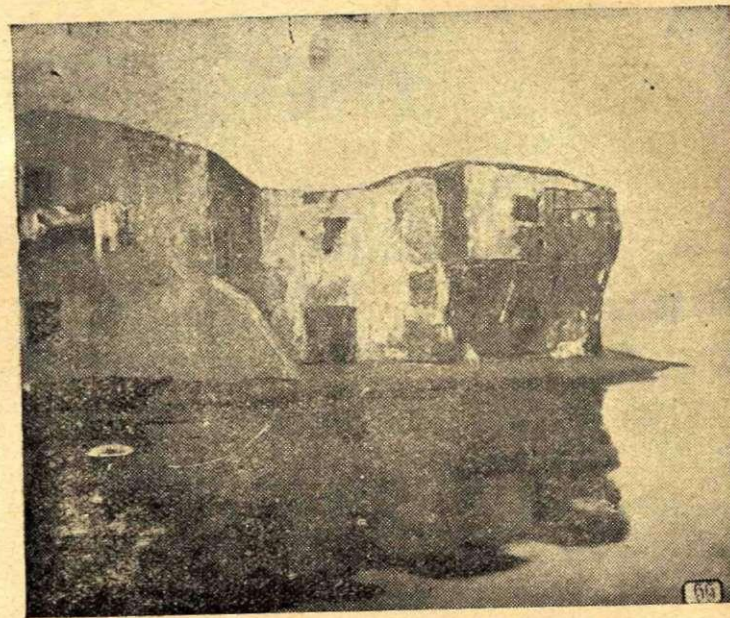
ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ (ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ)

σις, μᾶς ἀπλώνει τὰς ἐντυπώσεις του καὶ μᾶς διατυπώνει τὴν ἰδικὴν του ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτὸ, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ταχύτητα τῆς ἐναλλαγῆς καταντᾷ ὄραμα, συγκίνησιν, μὲ τὰ θαυμάσια ζωγραφικὰ του μέσα κατὰ τοιοῦτον ἐπιτυχῆ τρόπον, ὥστε νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν συγκίνησιν του αὐτὴν.

Ἐπίσης τῆς ἰκονότητός του αὐτῆς καὶ τῆς δημιουργικότητός του εἶναι ὅτι ἀπὸ ὁποιαδήποτε φύσιν μᾶς διηγηθῇ τὰς ἐντυπώσεις του εἴτε ἀπὸ τοὺς γκρίζους οὐρανούς τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, εἴτε ἀπὸ τὴν κατάφωτον Ἀττικὴν μὲ τὸ ξηρότης ἔδαφος καὶ τὴν διαυγῆ ἀτμόσφαιράν της, ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν ποῦ τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψις τοῦ ὀρειώδους πρασίνου τῆς μέσης Εὐρώπης, εἴτε ἀπὸ τὴν Μαρτίγκ μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ἐκείνην τῆς ὑγρασίας καὶ τὴν γαλήνην τοῦ νεροῦ, ὅσον δῆποτε διάφορα καὶ ἂν εἶναι τὰ δράματα αὐτὰ τῆς φύσεως καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν συζῆ του, κατορθώνει πάντοτε νὰ μᾶς συγχι-

νίση, νὰ μᾶς γοητεύσῃ, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ἰκανότητα ἐπιδεικνύει τὴν αὐτὴν τελειότητα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.

Πόσον σπάνια εἶναι αὐτὰ αἱ ἐκθέσεις - μαθήματα - εἰς τὰς ὁποίας δὲν

ΤΟ ΠΑΛΗΟΣΠΗΤΟ (ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ)

ἐπιδεικνύονται φιλότιμοι καὶ μὴ προσπάθειαι καὶ ἀπόπειραι, ἀλλὰ σταθεροὶ προόδου χαρακτηριστικοὶ καὶ ἔργα ἐντελῆ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ

ΤΕΦΡΑ

Ἦμην περαστικὸς ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν τῆς Τουραίνης. Μοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπανίδω τοὺς τόπους, τοὺς προσφιλεῖς εἰς τὰ δέκα ἕξ μου χρόνια. Ἴδου ἡ ὁδὸς Δὲ-λὰ-Μπρετουαρί, πάντοτε ἤρεμος καὶ ἀξιοπρεπὴς μὲ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς ἐλαστικότητά, ὅπου ὁ χρόνος φαίνεται φθειρόμενος βραδύτερα ἢ ἀλλαχοῦ.... Ἀναγνωρίζω τὴν καστανέαν αὐτὴν, τῆς ὁποίας τὸ πυκνὸν φύλλωμα στρογγυλοῦται ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν τὸν τοῖχον. Μπα! ἡ παλαιὰ πύλη, ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον λησιμονήσει. Ἄλλοτε δὲν ἤξευρα νὰ καθορίσω τὸν ρυθμὸν τῆς.... Εἶναι μικρὸς κλωνισμὸς εἰς τὴν καρδίαν μου. Τὸ μέγαρον ὑπ' ἀρ.35, ὅπου μετέβαινον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐξόδου, παρὰ τῷ κηδεμόνι μου κ. Λεμπράν Γκουτέ, προέδρῳ τοῦ δικαστηρίου.... Ἀναγνώσκω ἐπὶ πινακίδος: «Ἐνοικιάζεται». Ἄν ἐπισκεπτόμην τὸ μέγαρον; Κρούω τὴν θύραν... Μία ὑπηρέτρια προσελθοῦσα ἀνοίγει.

— Μπορῶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ μέγαρον;

— Νὰ ἐρωτήσω τὴν κυρίαν.

Μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὴν αἴθουσαν, τὴν ὁποίαν καλῶς γνωρίζω. Ἐκατέρωθεν τῆς ἐστίας, αἱ αὐταὶ οἰκογενειακαὶ προσωπογραφίαι ἐπιβάλλουν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν τὴν ἐπιτετηθευμένην σοβαρότητα των. Ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς κονσόλας μία ραγισμένη πομπονιέρα. Ἴδου αὐτή... Εἴκοσι πέντε χρόνια!... Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀκόμη χθές.... Ἡ θύρα ἤνοιξε. Γυνή, ὡραία ἀκόμη, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρακμῆς τῆς σταματᾷ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου. Τὴν χαιρετῶ εὐλαβῶς.

— Θέλετε νὰ με ἀκολουθήσετε, κύριε;

Ἦξεύρω, ὅτι ἡ κλίμαξ αὐτὴ φέρει εἰς τὸ μικρὸν σαλόνι. Θελκτικὸν μικρὸ σαλόνι ἐπαρχίας, μὲ τὰ οἰκογενειακά του ἐπιπλα, μὲ τὴν ἐν πάσῃ τάξει διατελοῦσαν βιβλιοθήκην, μὲ τὰ φρόνημα βιβλία καὶ τὸ χαμηλὸν ἀνάκλιτρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ἀλβέρτα ἐκεντοῦσεν Ἡ Ἀλβέρτα! Ἐνίστε ἄφηγε τὸ ἐργόχειρόν της. Ἦρπαξα τὸ χεῖρ της, τοῦ ὁποίου τὰ δάκτυλα κατεφίλουν ἀβρῶς. Ἀνυπῆρχε τόση εὐλάβεια, τόση ζέσις εἰς τὴν πράξιν μου αὐτὴν, ὥστε ἡ Ἀλβέρτα δὲν προσεβάλλετο. Ἦμην τόσον νεαρὸς τόσον ἀσήμαντος ὥστε ἤρκει εἰς αὐτὴν ὀλίγη αὐταρχικότης διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ δέσμιον χεῖρ της... Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κλίμακος. Θέλει νὰ με ὀδηγήσῃ κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς λοιποὺς θαλάμους. Ἀνοίγω ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδοιασμοῦ τὴν θύραν τοῦ μικροῦ σαλονιοῦ Ἡ ξεναγὸς μου ἐκδηλώνει ἐκπληξιν.

— Ἀλλά, κύριε!

— Συγγνώμην, κυρία. Ἐνόμισα ὅτι μοῦ ἐνεύσατε νὰ ἀνοίξω.

Εἰσῆλθον. Τίποτε δὲν μετεβλήθη. Ἴδου ἡ διατελοῦσα ἐν πάσῃ τάξει βιβλιοθήκη, τὸ χαμηλὸν ἀνάκλιτρον, πλησίον τοῦ παραθύρου... Διατὶ ἐθυμώσαμεν; Ποίαν ἀπερισκεψίαν λοιπὸν διέπραξα; Ἐπαναβλέπω πολλάκις τὴν Ἀλβέρταν ὀρθίαν, μόλις ἐγερωθεῖσαν. Τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε πεσμένον ἀπὸ τὰ γόνατά της καὶ κατακείμενον ἐπὶ τοῦ τάπητος. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸ βιβλίον «Δομινίκη». Καὶ ἀκούω τὴν φωνὴν της. «Σηκώσατε αὐτὸ τὸ βιβλίον ἀμέσως καὶ φύγετε!»

Ἦμην προσβεβλημένος ἐν τῇ ματαιοδοξίᾳ μου, ὡς μαθητοῦ. Ἦρνήθην. «Σηκώσατε αὐτὸ τὸ βιβλίον, λέγει, πεισιμωμένη» Δὲν ἐκινήθην. Ἐκ τύπῃσε μὲ τὸ πόδι τὸ δάπεδον.

«Σηκώσατε αὐτὸ τὸ βιβλίον».

Ἐγέλασα ἀνοήτως. Ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν διακοπῶν. Τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸ Λύκειον. Δὲν τὴν ἐπανεῖδον πλέον.

Θυμοί, ἀνόητοι θυμοὶ παιδίων, οἱ ὁποῖοι ἐνίστε παρατείνονται ἐπὶ τόσῳ πολὺ εἰς τὴν ζῶν... Ποῖος μοῦ λέγει, ὅτι δὲν θὰ ἔξω πλέον εὐτυχῆς εἰς τὸ ἤρεμον αὐτὸ μέγαρον... Αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ παρέχουν τὴν αἴσθησιν τέφρας. Ἄργῶ νὰ φύγω. Ἡ συνοδεύουσά με με ἀνακαλεῖ εἰς τὸ παρὸν.

— Κύριε, ὑπολείπεται νὰ ἐπισκεφθῆτε πέντε δωμάτια.

Δὲν τὴν ἀκούω. Ἦξεύρω εἰς ποῖον μέρος τῆς βιβλιοθήκης θὰ εὐρίσκετο ἡ «Δομινίκη». Οἱ ὀφθαλμοὶ μου διατρέχουν τοὺς διαφόρους τόμους Εἶμαι βέβαιος. Ἡ «Δομινίκη» εὐρίσκετο μεταξὺ τῆς «Αἰσθηματικῆς ἀγωγῆς» καὶ τῆς «Εὐγενίας Γκραντέ». Ἀνευρίσκω τὴν «Εὐγενία Γκραντέ» παραπλεύρως αὐτῆς τὴν «Αἰσθηματικὴν Ἀγωγήν».

— Ποῦ εἶναι ἡ «Δομινίκη»; Ἡ κυρία ἀπορεῖ;

— Ἐπὶ τέλους, κύριε.

— Θὰ εἶμαι κάπως ὠχρὸς, διότι ἡ φωνὴ μου τρέμει. Ὑπῆρχεν ἐδῶ ἐν βιβλίον: «Δομινίκη».

Ἡ ξεναγὸς μου ἀνεσκίωτησε καὶ τὰ βλέφαρά της προσέπαιξαν. Τὴν κυτάζω. Οἱ ὀφθαλμοὶ της προσηλοῦνται ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ διερωτῶσιν ἀπεγνωσμένως. Δὲν τολμᾷ νὰ μοῦ ὑποβάλῃ ἐρωτήσεις. Σιγὰ, πολὺ σιγὰ, ψιθυρίζω.

— Ἀλβέρτα!

Κάμνει ὡσὰν κίνημα ἀμύνης, προβάλλουσα καὶ τὰς δύο παλάμας.

— Ποῖος εἶσθε;

Δὲν ἀπαντῶ. Ἐξακολουθῶ νὰ τὴν ἀτενίζω. Διαβάζω εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς της ὅτι με ἀνεγνώρισεν. Ἦρρυθρίασεν ἐντόνωσιν. Ἄφωνοι μένομεν ἢ εἰς ἐνώπιον τοῦ ἄλλου, με ἀλγεινὴν δυσφορίαν... Διακόπτω τέλος τὴν σιωπὴν.

— Τὶ ἐκάματε τὸ βιβλίον;

—Τὸ ἔκανσα...

Ἴδου. Ἄπὸ τὸ παρελθὸν δὲν ἀπομένει πλέον τίποτε, οὔτε κἂν τέφρα
Καὶ πάλιν σιωπὴ. Δύναμις τῆς ἀναμνήσεως, δύναμις τῆς ἐπαρχίας εἰς τὰ
ἠρέμους ὁδοὺς. Εἶναι παράλογον ἐπὶ τέλους, νὰ παρασύρεται κανεὶς οὕτω!
Ἄνατινάζομαι. Τείνω πρὸς αὐτὴν χεῖρα ἔμπλεον εὐλικρινείας.

—Εὐτυχημένη.

—Ναί. Καὶ σεῖς;

—Εὐτυχημένος.

—Ἀλήθεια.;

—Ἀλήθεια. Ἦ ἔν και τὸ αὐτὸ, προσποιούμενος ὅτι εἶμαι εὐτυχημένος.

Ἦ Ἀλβέρτα ἠννόησε. Μὲ ἀντήμειψεν. Ἐπανεῦρον ἐπὶ τοῦ προσώπου
τῆς τὸ παλαιὸν γλυκὴ καὶ μελαγχολικὸν τῆς μειδίαμα...

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἡ ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΗ

(ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ 3)

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΩΚΟΥ

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α

ΟΜΗΡΟΣ ΞΑΝΘΟΣ	ἔτων 60
ΜΑΝΩΛΗΣ ΞΑΝΘΟΣ	» 16 Παιδί του
ΠΑΥΛΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ	» 32 Δικηγόρος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΕΡΕΤΑΣ	» 40 Καθηγητής
ΚΩΣΤΑΣ ΒΟΡΓΙΑΣ	» 35 Γαμβρός τοῦ Ξάνθου
ΠΟΤΗΣ ΠΕΡΓΙΑΝΟΣ	» 25 Τμηματάρχης Ὑπουργείου
ΜΑΡΘΑ ΞΑΝΘΟΥ	» 24 Κόρη τοῦ Ξάνθου
ΛΑΥΡΑ ΒΟΡΓΙΑ	» 28 Κόρη τοῦ Ξάνθου καὶ σύ- ζυγος τοῦ Κώστα Βοργία.
ΟΥΡΑΝΙΑ ΔΙΑΚΟΥ	» 50 Γυναικαδέλφη τοῦ Ξάνθου
ΛΕΥΚΗ ΞΑΝΘΟΥ	» 18 Κόρη τοῦ Ξάνθου

Ἡ σκηνὴ εἰς τὴν α'. πράξιν (ὥρα 9 μ.μ.), εἰ τὴν β'. (ὥρα 10 μ.μ.)

καὶ εἰς τὴν γ'. (ὥρα 11 1)2 μ.μ.) εἰς τὸ σπῖτι τῆς οἰκογενείας Ξάνθου. Ἐ-
ποχὴ σύγχρονος εἰς τὰς Ἀθήνας. Παραμονὴ τοῦ Πάσχα.

ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΣΚΗΝΗΣ

(καὶ διὰ τὰς τρεῖς πράξεις)

Σαλόνι ἀριστοκρατικόν. Ἐπιπλα παλαιὰ πολυτελῆ. Εἰς τοὺς τοίχους
εἰκόνες ἡρώων τοῦ 21. Δεξιὰ τὸ δωμάτιον τῆς Λαύρας, εἰς τὸ βάθος δεξιὰ
τῆς Μάρθας. Ἀριστερὰ ἡ κυρία εἴσοδος.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ βάθους τραπεζαρία χωριζομένη ἀπ' τὸ σαλόνι μὲ
δύο τρεῖς βαθμίδας καὶ τζαμωτὰ χρωματιστὰ θυρόφυλλα. Εἰς τὴν Τραπεζα-
ριαν ἀριστερὰ εἴσοδος ἀπ' τὴν κουζίνα. Δεξιὰ μικρὰ ἔξοδος· ἐκεῖ καὶ τὰ
δωμάτια τοῦ Ξάνθου, τῆς Οὐρανίας καὶ τοῦ Μανώλη. Εἰς τὸ βάθος τῆς
τραπεζαρίας βεράντα.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(ὥρα 9 μ.μ. Σαλόνι καὶ τραπεζαρία σκοτεινὰ)

Σ κ η ν ἠ 1η

ΟΥΡΑΝΙΑ. (Λίγες στιγμὲς μετὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς ἀβλαίας μπαίνει ἀπ'
τὴν κυρίαν εἴσοδον. Κρατεῖ εἰς τὸ ἓνα χεῖρι μιὰ εἰκόνα ποῦ παριστάνει τὸν
Χριστὸν μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ εἰς τὸ ἄλλο λαμπάδες γιὰ τὴν Ἀνά-
στασιν. Ἀνάβει τὰ φῶτα καὶ παρατηρεῖ γύρω τῆς). Κανεὶς ἀκόμα! (Ἀφίνει
τὴν εἰκόνα καὶ τίς λαμπάδες εἰς τὸ τραπεζάκι καὶ βγαίνει ἔξω. Σὲ λίγο ξανα-
μπαίνει μ' ἓνα λιβανιστήρι. Λιβανίζει τὴν εἰκόνα καὶ ἔπειτα γύρω τῆς. Σταυ-
ροκοπεῖται, πᾶρνει τὴν εἰκόνα καὶ μπαίνει εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Λαύρας).

ΛΑΥΡΑ. (Μπαίνει κουρασμένη. Βλέπει γύρω τῆς καὶ μορφάζει ἀπὸ
τὴ μυρωδιὰ τοῦ λιβανιοῦ). Πούφ! Μᾶς ἐκάπνισε πάλι μὲ τὸ λιβάνι τῆς. Κα-
λὲ θεῖα ποῦ εἶσαι;

ΟΥΡΑΝΙΑ. (Βγαίνει ἀπ' τὸ δωμάτιόν τῆς Λαύρας μὲ τὸ λιβανιστήρι)
Ἡρθες Λαύρα μου; Καλησπέρα.

ΛΑΥΡΑ. Ἐφούντωσες τὸ σπῖτι καυμένη μὲ τὰ θυμιάματά σου.
Δὲν τ' ἀφίνεις πειά;

ΟΥΡΑΝΙΑ. Μὴ κολάζεσαι Λαύρα μου. Ἐφερα τὸ ἰκόνισμα ἀπ' τὴν
Ἐκκλησίαν καὶ τὸ θυμιάτισα γιὰ νὰ τὸ βάλω στὸ εἰκονοστάσι σου. Πήγαι-
νε καὶ σὺ νὰ τὸ προσκυνήσης νὰ μᾶς ἔχει καὶ τοῦ χρόνου γεροὺς νὰ τὸ ξα-
ναπαῖμε.

ΛΑΥΡΑ. Καλά, ἀργότερα. (Ἡ Οὐρανία βγάζει ἔξω τὸ λιβανιστήρι. Ἡ
Λαύρα βγάζει τὸ καπέλλο τῆς καὶ τὰ γάντια τῆς καὶ τὰ πετᾶ εἰς ἓνα κάθι-
σμα. Ἡ Οὐρανία ξαναμπαίνει).

ΛΑΥΡΑ. Ἔχεις ὥρα ἐδῶ;

ΟΥΡΑΝΙΑ. Δυὸ λεπτά. Ἐπῆγα νὰ ξομολογηθῶ στὸ παπᾶ-Στέλιο κι' εἶχα δυὸ ὥρες ὡς ποῦ νὰ πάρω σειρά. Ἔ! καὶ τοῦ χρόνου νὰ μᾶς ἔχει καλὰ ὁ Μεγαλοδύναμος.

ΛΑΥΡΑ. Οὐφ! καὶ σὺ μὲ τὶς ἐκκλησιές σου. Τὸ ξέρεις καὶ μὲν πῶς ὅσο πᾶς καὶ ἀποβλακώνεσαι μὲ τὴ θρησκοληψία σου; Δὲν πατρουόσουνα νὰ ἡσυχάζεις;

ΟΥΡΑΝΙΑ. Ἐγὼ εἶμ' εὐχαριστημένη· δὲν μοῦ χρειάζονται οἱ ἄνδρες. Μὲ φθάνει ὁ Χριστός μου.

ΛΑΥΡΑ. Καλὰ μείνε μὲ τὸν Χριστό σου (Σηκώνεται ἀνήσυχη). Μὰ πῶς δὲν ἐφάνηκε κανεὶς ἀκόμα;

ΟΥΡΑΝΙΑ. Ξέρω κι' ἐγώ; Κάπου θὰ μπλέξανε. Ἄλλη φορὰ ὁ πατέρας σου μὲ τὸ Μανώλη ἦταν ἀπ' τῆς ἐπτά στὸ σπίτι. Γιὰ τὴ Μάρθα δὲν μοῦ φαίνεται καὶ παραῖξενο γιὰ πάντα τῆς ἀργεῖ.

ΛΑΥΡΑ. Τώρα μάλιστα ποῦ ἔχει καὶ συντροφιά....

ΟΥΡΑΝΙΑ. Βοῆξε τὸν Παῦλο τοῦ χεριοῦ τῆς καὶ τὸν ξεποδαριάζει τὸν καὶ μὲν.

ΛΑΥΡΑ. Δὲ λὲς πῶς τῶχουν παρακάνει;

ΟΥΡΑΝΙΑ. Πόσες μέρες θὰ τὴν ἔχωμε ἀκόμα; Θέλει νὰ ἰδῆ τὰ Μουσεῖα, τὴν Ἀκρόπολι, τὰ Ἀρχαῖα μας. Δὲν λὲς ποῦ βρέθηκε ὁ Παῦλος νὰ τὴ γυρίζει γιὰ ἄλλοιῶς θὰ φορτωνότανε ἐσένα.

ΛΑΥΡΑ. Θάταν καλύτερα νὰ γύριζε μαζί μου. Ἄς εἶναι. Πάμε σὲ παρακαλῶ νὰ μέ ξεκουμπώσης γιὰ εἶμαι κατακουρασμένη.... Νά, πάρε καὶ τὰ ροῦχα μου (ἢ Οὐρανία ἔκτελει). Ἀπὸ χθὲς ποῦ πῆγε ἡ δούλα μας στὸ χωριὸ τῆς εἶμαι ἄνω κάτω (Μπαίνει στὸ δωμάτιόν τῆς).

ΟΥΡΑΝΙΑ (Ἀκολουθοῦσα). Πόσο θὰ λείψει; Ἐγὼ τὰ βολέβω....

Σ κ η ν ἡ 2α

(Αἱ ἀνωτέρω, Ξάνθος καὶ Μανώλης)

ΜΑΝΩΛΗΣ (Μπαίνει μέσα καὶ χαιρετᾷ μὲ κινήσεις καὶ ὑποκλίσεις τὰς εἰκόνας τῶν ἡρώων). Bonsoir—Bonsoir.... Δὲν μοῦ λέτε μπαμπᾶ; Νὰ τοὺς μιλήσω κι' ἑλληνικά γιὰτι μπορεῖ κανένας ἀπ' αὐτοὺς νὰ μὴν ἔμαθε τὰ Γαλλικά;

ΞΑΝΘΟΣ. Ὅπως θέλεις....

ΜΑΝΩΛΗΣ (ἐπαναλαμβάνει). Καλησπέρα σας, καλησπέρα σας.

ΞΑΝΘΟΣ. Αὐτὸ μονάχα;

(Ἀκολουθεῖ)

Γ Ε Ν Ι Κ Α

ΤΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Μεγάλου καὶ χρησιμοτάτου πράγματος τὴν καλλιέργειαν ἐπιδιώκει τὸ περιοδικὸν «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ».

Ἐγγυᾶται δὲ τὴν εὐδοκίμησιν ὁ ζῆλος τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς καὶ ἡ πρόθυμος ἐπικουρία τῶν λογάδων, τῶν δηλωσάντων, ὅτι ἀναλαμβάνουσι τὸ δυσχερὲς ἔργον.

Θεωρῶ δυσχερὲς τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας περὶ τῶν προόδων τοῦ ἀνθρώπου ἐν παντὶ κλάδῳ τοῦ ἐπιστητοῦ. Μόνον οἱ τὸν βίον αὐτῶν προσαναλώσαντες ἐν τῇ σπουδῇ τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ ἦθος αὐτῶν διακοσμήσαντες διὰ τῆς κλασικῆς παιδείας δύνανται λυσιτελῶς νὰ ποδηγητήσωσι τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας εἰς τὴν συστηματικὴν γνῶσιν τῶν ἀληθειῶν δι' ὧν συμφώνως πρὸς τὸν ἔθνηκὸν χαρακτῆρα θέλει διαμορφωθῆ βίος τέλειος καὶ ἀρμονικός, δημόσιός τε καὶ ἰδιωτικός.

Τηλικαύτη τοῦ ἐγχειρήματος τούτου ἡ σπουδαιότης ἐν τῇ παρουσίᾳ μάλιστα ἐποχῇ ἣτις ἀπεδίωξε τὰς Μούσας καὶ παρεδόθη εἰς τέρψεις κατωτέρας,

Συμφώνως πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους γίνεται ἐπιστημονικῶς ἡ ἀνάπτυξις ἑνὸς λαοῦ. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν διεκρίθησαν διότι προσέδωκαν εἰς τὰς γνώσεις τὴν σφραγίδα τῆς ἰδιοφυίας αὐτῶν.

Δὲν δύναται βεβαίως νὰ κατανοηθῇ ἐπιστημονικὴ ἐργασία παρορῶσα τὴν σύγχρονον κίνησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἄλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο καὶ νὰ ὑποδουλωθῶμεν τυφλῶς εἰς τὴν Δύσιν, δεχόμενοι ἀκρίτως πᾶν ξένον καὶ εἰσάγοντες ἀμεθόδως ἰδέας στρεβλοῦσας τὴν διάνοιαν καὶ διαφθειρούσας τὸν ἔθνηκὸν χαρακτῆρα.

Τοιοῦτοι μεταπράται ἰδεῶν ἔδωκαν ᾧθησιν εἰς ἀνατρεπτικὰς ἰδέας τῆς κοινωνίας. Ἡ τοιαύτη δῆθεν ἐλευθερία δηλητηριάζει τὴν ἄοπλον νεολαίαν. Ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ τάσσηται ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς, ἥς ἄνευ δὲν κατορθοῦται βίος ὀρθός, οὐ ἄνευ σκότος.

Κατ' ἐξοχὴν τὸν ἐπιστήμονα, τὸν Καλλιτέχνη, τὸν Λογοτέχνην δέον νὰ διακρίνη εὐσέβεια. Οὔτε γνῶσις, οὔτε διατύπωσις εἶναι πλήρης ἄνευ πίστεως δι' ἔργων τελειουμένης. Πρᾶξις ἐπίβασις θεωρίας.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι. ΔΑΛΛΑΣ
Δικηγόρος

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΣΑΜΟΥΤΖΗ

Ὅλιγοι ἴσως θὰ γνωρίζουν τοὺς νέους μουσικοὺς διαγωνισμοὺς τοὺς ὁποίους προεκήρυξεν ὁ κ. Τσαμουρτζῆς καὶ οἵτινες καθιερώθησαν ἄνευ θορύβου, ἂν καὶ εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς (Ἡμεῖς εἰς τὸ ἐπόμενον τεύχος θέλωμεν περὶ τούτων ὁμιλήσῃ ἑκτενέστερον.

Ὁ τυφλὸς χορ. πιάνων ἐσκέφθη νὰ ἐνισχύσῃ τὴν μουσικὴν μας καὶ διὰ τοῦτο προεκήρυξεν διαγωνισμὸν δι' ἐκτέλεσιν κλασσικῶν ἔργων τὸ πρῶτον. Ἐπειδὴ δὲ χάριτας ὤφειλε τῷ ᾠδῆϊ, Ἀθηνῶν, παρεχώρησε τὸ ἀ' ἔπαθλον ἕξ ἑνὸς πιάνου σιναυλιῶν ἀξίας 90.000 δραχμ. μάρκας Rōuish—διὰ βράβευσιν εἰς τὸν ἄριστον ἀποφοίτον τοῦ ᾠδῆϊου τούτου κατόπιν διαγωνισμοῦ ἐκτελέσεως κλασσικῶν ἔργων κλειδοκυμβάλου.

Οἱ ἐπόμενοι ὅμως διαγωνισμοὶ τοῦ κ. ΤΣΑΜΟΥΡΤΖΗ ἔχουν ὡς βραβεῖον καὶ ἄλλα ὄργανα. Θὰ εἶναι διὰ βιολιστὰς, δι' Ἑλληνας συνθέτας καὶ διὰ πιανίστας.

Πιστεύομεν ὅμως ὅτι οἱ διαγωνισμοὶ οὗτοι θὰ λάβωσιν Πανελληνίον χαρακτῆρα, γενόμενοι μεταξὺ ὄλων τῶν ἀποφοίτων πάντων τῶν Ἑλληνικῶν ᾠδῆϊων διότι ὁ μέγας ἀλτρουϊστῆς μας θὰ ἀναγνωρίσῃ βεβαίως τὸ λάθος του... καὶ θὰ μᾶς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικροτήσωμεν μίαν ἔτι φορὰν τὰ γενναιόφρονα αἰσθήματα του.

Ἄς ἐλίσσωμεν....

Γ. Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Στέκομαι εἰς μίαν γωνίαν καὶ παρακολουθῶ τὴν κίνησιν τῆς Πέμπτης Λεωφόρου. Κύματα κόσμου δλόκληρα χύνονται ἀπὸ ὄλας τὰς διευθύνσεις μέσα εἰς τὴν κοσμικὴν αὐτὴν ἀρτηρίαν τῆς Νέας Ὑόρκης. Κινοῦνται ἐκ παραλλήλου καὶ κατ' ἀντίθετον διευθύνσιν δύο ἀνθρώπινοι μᾶζαι, αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται ἀδιακόπως κινούμεναι προχωρῶσαι καὶ βαδίζουσαι μὲ ἀπαράμιλλον τάξιν καὶ ἁρμονικότητα ἢ ὁποῖα διακρίνει μόνον τὸν ἀμερικανικὸν λαὸν εἰς ὄλας τοὺς ἐκδηλώσεις. Καμμίαν ἀταξίαν, κανέναν παράλογον θόρυβον, καμμίαν ἀσχημοσύνην δὲν φαίνεται μέσα εἰς αὐτὸν τὸν συρφετὸν, παρὰ ὄλα βαίνουν ὁμαλῶς καὶ ἡσυχῶς ἀκολουθοῦντα τὴν πορείαν των.

Ὁ δρόμος μέσα κατάμεστος ἀπὸ αὐτοκίνητα ἀκολουθοῦντα τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου εἰς δύο καὶ τρεῖς γραμμὰς ἀντιθέτους. Ἐνα σύνολον ἁρμονικὸν παρουσιάζεται κινούμενον πρὸς τὰ ἄνω κάτω χωρὶς καμμίαν παρέκκλισιν ἀπὸ τὴν ὀρισμένην τροχίαν. Τάξις καὶ ἡσυχία κυριαρχεῖ παντοῦ. Χωροφύλακες προσδιορισμένοι εἰς κάθε δρόμον, διευθύνουν τὴν κυκλοφορίαν μὲ ἰδιαίτερον νέον σύστημα καὶ μεθοδικότητα. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὄλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἔχει ἕν πνεῦμα, μίαν ψυχὴν καὶ ὅτι διοχετεύθη μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὄλο τοῦ νόμου τοῦ πολιτισμοῦ διὰ νὰ ἐκδηλώνεται τόσον ὑπέροχα εἰς κάθε του ἔκφρασιν. Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ μὴ ὑπάρῃ αὐτὴ ἡ ἁρμονία, ἀφοῦ εἰς ἁρμονικὸν περιβάλλον ἕκαστος διαπλάσσεται καὶ ἀνατρέφεται; Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα εἶναι τόσον ἄριστον ὥστε ἕξ ἀπαλῶν δυνάμεων νὰ ῥίχνῃ τὸν σπῆρον τοῦ πολιτισμοῦ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μέλλοντος πολίτου καὶ νὰ καρποφορῇ ἕν καιρῷ μὲ ὄλα τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Τὰ διάφορα ἄλλα παιδαγωγικὰ συστήματα καὶ αἱ πρωτότυποι μέθοδοι διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς εἶναι τὰ τελειότερα μέσα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ σφυρηλατήσουν τὸ αἶσθημα καὶ νὰ παρουσιάσωσι τὸν ἀκέραιον καὶ εὐθὺ χαρακτῆρα.

Πόθεν ὅμως προέρχεται αὐτὸς ὁ καταπληκτικὸς κοσμοπολιτισμὸς; Εἶναι ἕν ἐρώτημα εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀπαντήσωμεν. Δὲν πιστεύω νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολή, ἀλλὰ οὔτε καὶ κομπασμὸς ἔὰν εἶπω ὅτι ὀφείλεται εἰς τὸ Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Πνεῦμα. Τὸ Ἑλληνικὸν ἀρχαῖον πνεῦμα ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀμερικανοῦ καὶ θὰ τὸ ἀπαντήσῃτε ἐκδηλούμενον εἰς κάθε γωνίαν τῆς Ἀμερικῆς, εἴτε εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἀθλητισμοῦ εἴτε εἰς τὴν σφαιραν τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς. Ἐὰν ἐπισκεφθῆτε τὰς βιβλιοθήκας θὰ εὗρητε ἐκεῖ μεταφρασμένους εἰς ὀγκῶδεις τόμους ὄλους τοὺς Ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ νὰ διαβάζωνται ἀπὸ ἑκατομύρια ὄλα νέων καὶ νε-

ανίδων. Εἰς τὰ σχολεῖα τους διδάσκειται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖον δαιμόνιον ἑλληνικὸν πνεῦμα διανοήθη καὶ συνέλαβε θὰ τὸ εὗρητε εἰς τὴν προᾶξιν συνεχιζόμενον ἀπὸ ταῦς Ἀμερικανούς. Ἴδου λοιπὸν ὅτι δὲν εἶμαι ἐν ποραλόγῳ ἀλλὰ εὐθίσκομαι μὲ τὴν ἀλήθειαν ὅταν ἀπαντῶ εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ καὶ ἀποδίδω τὸν σύγχρονον πολυτισμὸν καὶ πρόοδον τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα. Δὲν πρέπει τὸ τοιοῦτον νὰ κινήσῃ εἰς καγχασμὸν τοὺς Νεοέλληνας διότι εἶναι μία μεγάλη ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος καὶ ἀγνωρίζεται ἀπὸ ὄλους ὅσοι ἔζησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀντιλήφθησαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἄσκοπον ἐὰν καὶ ἡμεῖς οἱ Νεοέλληνας ἀφίνοντες τὰ πάθη μας, ἐδιαβάζαμεν τοὺς ἀρχαίους μας συγγραφεῖς καὶ ἐκαρπωνόμεθα τὰ ὑψηλὰ καὶ ἠθικὰ τους διδάγματα τὰ ὁποῖα ἄλλοι λαοὶ ἐνεστερνίσθησαν καὶ ἐμεγαλοῦργησαν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν των.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΔΕΛΑΜΑΝΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Η ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΗ

(Γ. ΣΩΚΟΥ)

Πολλοὶ θὰ νομίσουν ὅτι τὸ κοινωνικὸν δράμα τοῦ κ. Σώκου ἢ «Διεφθαρμένη» - ὅσοι βέβαια δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸ εἶδουν παιζόμενον εἰς τὸ «Κυβέλειον», - εἶνε ἀνήθηκον κρίνοντες αὐτὸ ἀπὸ τὸν τίτλον του.

Ἡ Διεφθαρμένη, ὅμως δὲν εἶνε ἔργον ἀνήθηκον. Εἶνε ἔργον διδακτικώτατον γραμμένον ἀπὸ τὸν κ. Σώκον, ὁ ὁποῖος εἶδε μιὰ ἀθλιότητα τῆς ζωῆς μὲ μάτι πραγματικοῦ συγγραφέως, μὲ διάθεσιν καλλιτέχνου, διότι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἔργον διδακτικὸν ἀλλὰ καὶ ἔργον τέχνης.

Εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ συγκλονίζει. Καὶ τοῦ ἀναγνώστου τὸ μάτι ἀναγκάζεται νὰ ἀφίσῃ νὰ τρέξῃ τὸ δάκρυ τῆς συμπαθείας πρὸς τὰ κατατρεγμένα πλάσματα.

Εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον καυτηριάζει τὴν ψευτιὰ καὶ τὴν ὑποκρισίαν, τὴν προγονοπληξίαν καὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν. Τέλος εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον μᾶς παρουσιάζει τὴν διαφθορὰν ἢ ὁποῖα ἐμπολεῖ ἐκτὸς τῶν ἀριστοκρατικῶν σπητιῶν.

ΕΜΜ. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΝ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ

(ΥΠΟ Β. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ)

Τὸ πρῶτο ποῦ κτυπᾷ εἰς τὸ μάτι τοῦ ἀναγνώστου μόλις πάρει εἰς τὸ χέρι αὐτὸ τὸ βιβλιαράκι προδιαθέτωντάς τον ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ συγγραφέως, ἀναλόγως τῶν γλωσσικῶν του πεποιθήσεων εἶνε ἡ δημοτικὴ τοῦ γλῶσσα. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας! Νὰ κάτι τι ποῦ ἔπρεπε νὰ κάμουν ὅσοι ἐπιστήμονες πιστεύουν εἰς τὸν δημοτικισμόν. Καὶ ὅμως δὲν τὸ κάμνει σχεδὸν κανεὶς. Δὲν ἔχουν, λέγουν, τὰ μέσα νὰ ἐκφρασθῶν μὲ τὴν δημοτικὴ ἐπιστημονικῶς. Καὶ νὰ ποῦ ὁ κ. Βλαβιανὸς μὲ τὸ βιβλιαράκι του αὐτὸ τοὺς διαψεύδει. Γραμμένον πέρα ὡς πέρα εἰς μίαν δλοκάθαρη δημοτικὴ ἐκφράζει διαυγέστατα τὸ ἐπιστημονικὸν του θέμα, δίδοντας του μάλιστα ἓνα χρῶμα ζωῆς καὶ κινήσεως μὲ τὰς ὁράϊας του εἰκόνας καὶ ἐκφράσεις. Καὶ μόνον δι' αὐτὸ ἀξίζει κάθε προσοχὴ ἢ μικρὰ αὐτὴ ἐργασία. Ἀλλὰ ἐκτὸς τούτου καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους.

Ἐπίκαιρα ἐκδιδομένη εἰς ἐποχὴν ποῦ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα γίνεται νομοπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν κατάρτισιν ἑνὸς νέου ποινικοῦ κώδικος ἔρχεται ἡ μικρὴ αὐτὴ ἀνάλυσις νὰ μᾶς δεῖξῃ ὑπὸ ποῖον πνεῦμα καὶ μὲ ποῖας ἀντιλήψεις ἠργάσθη ἡ γερμανικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου. Ἐρχεται νὰ μᾶς δεῖξῃ πῶς ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη προχωρεῖ καὶ ἐξελίσσεται διαρκῶς καὶ πῶς χρῆος τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν εἶνε νὰ ἀκολουθοῦν τὰ πορίσματα τῆς ἐάν θέλουν ἡ νομοθεσίαι των νὰ εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν κοινὴν περὶ δικαίου ἀντίληψιν τῆς δόλητος.

Εἰς μερικὰ σημεῖα τῆς ἀναλύσεως τοῦ ὁ κ. Βλαβιανὸς διαφωνεῖ πρὸς τὸ νομοσχέδιον. π. χ. ὅσον ἀφορᾷ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀμβλώσεως. Ἐπειδὴ ὅμως παιρνᾷ ἀπ' τὰ ζητήματα αὐτὰ πολὺ συντόμως καὶ συνεπῶς δὲν μᾶς ἀναπύσει δλοκληροτικῶς τὰς σκέψεις του καὶ τὰ ἐπιχειρήματά του, δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀπολύτως. Ἴσως αἰσθανόμεθα εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ ὅτι ὁ συγγραφεὺς σκέπτεται μὲ τὴν ἐπίδρασιν κάποιας ἀντιλήψεως περὶ γενικωτέρας μεταρρυθμίσεως τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται νὰ τὸ φωνάζῃ. Ἄλλως τε δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς μικρᾶς του μελέτης.

Πάντως δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ εὐχηθῶμε καὶ ἄλλοι νεοὶ νὰ μιμηθοῦν τὸν κ. Βλαβιανόν. Χρειαζόμεθα σήμερον εὐλικρίνειαν, θάρρος, πρακτικότητα καὶ κατάρτισιν ἐπιστημονικὴν, προσόντα ποῦ ἀφίνει αὐτὴ ἡ ἐργασία νὰ φανοῦν εἰς τὸν κ. Βλαβιανόν.

Π. Δ. ΓΛΕΖΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ

ΡΗΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ὁ Καθηγητὴς Ρ. Νικολαΐδης ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1856 ἐν Ὁρμενιά-
του Πηλίου.

Μετὰ τὰς ἐπιστημιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλ-
λίαν, ἐν ἧ ἐποχῇ ἡ φυσιολογικὴ ἔρευνα ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν δεδομένων τῆς
τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἔρευνας ἐπετέλει διὰ τῶν Ludwig καὶ Pflüger,
τοῦ Marey δὲ ἐν Γαλλίᾳ, τὴν μεγάλην πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας στρο-
φὴν αὐτῆς. Καὶ ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ ηὐτύχησε νὰ τύχῃ διδασκάλου ὡς ὁ
Du Bois Keymond, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον κατεῖχε τὴν τῶν Φυσικῶν Ἐ-
πιστημῶν παιδείου, συναργάτην δὲ τὸν Kronpecker, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ εἰρ-
γασθὴ παρὰ τῷ Ranvier.

Τὰς γνώσεις αὐτῆς ἐσπερίας ἀπεκόμησε καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέ-
πτεσθαι πρὸς ἐπίλυσιν τῶν τῆς ζωῆς προβλημάτων, ἧτις ὑπῆρξε καὶ ἔσεται ἡ
τάσις παντὸς φυσιοδίφου, ἐπανελθὼν ἐν Ἑλλάδι προσεπάθησε νὰ μεταδώσῃ
οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας, οἵτινες κατέφευγον
εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διανόησιν. Γνωρίζων δὲ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὅτι
ἡ εὐρύτερα μετάδοσις τῆς πρὸς τὸ ἐρευνᾶν τάσεως δεῖται συνεχοῦς καὶ συσ-
τηματικῆς ἐργασίας, δὲν ἐφείσθη κόπων νὰ καταστήσῃ τὸ Φυσιολογεῖον οὐ
μόνον ἐπαρκὲς κατὰ τὸ ἐφικτὸν πρὸς πᾶσαν ἔρευναν, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν διηγετικὴν
αὐτοῦ ὤθησιν ἐπιστημονικὸν Κέντρον ἐργασίας καὶ ἔρευνας.

Πρὸ τοῦ Νικολαΐδου ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ὑφίστατο παρ' ἐκείνους
οἵτινες ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐσπερίᾳ διατριβῆς αὐτῶν ἀπεκόμιζον τὰ πρὸς τοῦτο ἔ-
φόδια. Ὁ Νικολαΐδης προσεπάθησε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν καὶ τὴν μέριμναν αὐ-
τοῦ νὰ ἐπιλαμβάνωνται ταύτης οἱ πάντες, προσεπάθησε δηλαδὴ νὰ ἰδρῦσῃ
Σχολὴν ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ ἐργασίας.

Ἡ προσπάθεια αὐτοῦ αὕτη εἶναι τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῆς πρὸς
τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἀποδόσεως αὐτοῦ. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ καὶ τῶν μα-
θητῶν του εἶναι τῆς προσπαθείας του ταύτης τεκμήριον. Ἡ πολιτεία δὲ τι-
μῶσα ἀκριβῶς τὴν προσπάθειαν του ταύτην ὠνόμασεν αὐτὸν Ἀκαδημαϊκὸν
ἐν τῇ ἰδρυθείσῃ Ἑλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ διόρισεν τοῦτον πρόεδρον τοῦ τμή-
ματος τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν.

Ὁ Νικολαΐδης ὡς ἐρευνητὴς μετὰ τοῦ Kronpecker εἶναι οἱ σπουδαι-
ότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς πειραματικῆς Σχολῆς. Ἀμφότεροι ἴδιαν ἕκαστος ἀ-
κολουθοῦντες ὁδόν, ὁ μὲν ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν λειτουργιῶν τῆς κυκλοφορίας, ὁ
δὲ τῆς ἀναπνοῆς προσεπάθησαν νὰ εἰσδύσωσι διὰ σειρᾶς ἐργασιῶν εἰς τὸν

μηχανισμόν τῶν ἐπιπλόκων τούτων λειτουργιῶν. Ἐμπεποτισμένοι ὑπὸ τῶν ἰ-
δεῶν τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν δὲν ἀπεμακρύνθησαν καὶ τῆς ἐρεῦνης τῆς τῶν
μυῶν λειτουργίας φρονοῦντες πολὺ δικαίως, ὡς ἐκεῖνος, ὅτι ἡ τῆς λειτουργίας
τούτων ἐνδελεχῆς ἔρευνα ἀσφαλῶς θὰ ὑποδείξῃ τὴν σχέσιν τοῦ ἐν τῇ Φύσει
δυναμικοῦ πρὸς τὸ ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοιοῦτον.

Ἐν τῇ μετὰ τῶν μαθητῶν δ' αὐτοῦ ἐπιστημονικῇ ἀναστροφῇ καὶ συ-
νεργασίᾳ ἐπεξεργάσθη πλὴν τούτων καὶ πλεῖστα ἄλλα θέματα, ὧν προέχει
ἢ ἐπὶ τοῦ κέντρου τῆς θερμότητος ἐργασία αὐτοῦ.

Αὕτη ἐν δλίγοις ἢ ἀδρὰ εἰκὼν τοῦ διδασκάλου, ὅστις σκοπὸν τοῦ ἐ-
πιστημονικοῦ αὐτοῦ βίου ἔθετο τὴν μετάδοσιν τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς Ἐπιστή-
μης εἰς τοὺς περιβάλλοντας αὐτόν.

Α. ΚΟΤΣΑΥΤΗΣ

Ἐπιμ. Φυσιολ. τοῦ Πανεπιστημίου

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελ. 5, στιχ. 7 ἀντὶ ἀλληλένδετοι = ἀλληλενδέτους

» 7, » 7 » ὄν = ὄν

» 7, » 18 » κανωνικά = κοινωνικά

» 8, » 32 » κια = καὶ

» 10, » 8 » ἔαγον = ἔργον

» 15, » 4 » ἀσυλλήπτου = ἀσυλλήτου

» 15, » 7 » κεκριμένα = κεκρυμένα

» 15, » 29 » ἐρεσινωτοῦ = ἐρεισινωτοῦ

» 16, » 21 » ὁ παρὰ = ἡ σειρὰ

» 32, » 26 » τῶν ὁποίων = , τὴν ὁποίαν,

Τὰ λοιπὰ ἀφίενται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου...

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΕΜΜ. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ - Γ. Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΕΜΜ. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

ΕΤΗΣΙΑ συνδρομή εσωτερικού προπληρωτέα 150 — ΕΤΗΣΙΑ συνδρομή εξωτερικού προπληρωτέα: Ἀμερικῆς Δολλ. 10 — Ἀγγλίας Λίραι 1 Γερμανίας μάρκα χρυσᾶ 40 — Γαλλίας φραγγ. 200 — Αἴγυπτου, Λίρα Ἀγγλίας 1 — Τουρκίας Λίραι τουρκ. 10

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΕΞΩΤ. ΔΡ. 15 - ΕΞΩΤ. ΓΑΛΛ. ΦΡΑΓΓ. 20 - ΑΜΕΡΙΚ. ΔΟΛΛ. 1
Τιμολόγια διαφημίσεων ἀποστέλλονται τῷ αἰτοῦντι.

Πᾶσα ἀναδημοσίευσις τῶν ἀρθρῶν τῆς «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ» χωρὶς νὰ ἀναφέρῃται ἢ πηγῇ, ἀπαγορεύεται ρητῶς ἐπιφυλασσομένων τῶν ἐκ τοῦ εἰδικοῦ Νόμου δικαιωμάτων ἡμῶν περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.

Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1926

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Κ. Δ. ΖΕΓΓΕΛΗ: Ἀναστάσιος Χρηστομάνος (1841 - 1906).
Ε. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ: Ἡ πρόοδος διὰ τῆς Ἐπιστήμης.
Ν. ΚΑΖΑΖΗ: Ψυχολογία τοῦ ὑπερανθρώπου.
Μ. ΜΠΑΡΔΟΥ·Ι·ΝΚ: Ὁ ἀστερόεις οὐρανός.
Π. Σ. ΚΑΡΑΒΙΑ: Ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Φαραώ.
ΑΝΤ. Α. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ: Ἡ ἰδιάζουσα σύστασις ἐκάστου ὀργανισμοῦ, ὡς συνλεστικής ἢ προδιαθέσεως αὐτοῦ ἐναντι τῶν νοσημάτων.
Ε. ΜΠΑΡΔΑΝΗ: Ἡ καλλιτεχνία μέρος τοῦ ἅλατος τῆς ζωῆς.
Δ. ΛΑΥΡΑΓΚΑ: Κύριε ἢ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις...
Γ. ΔΡΟΣΥΝΗ: Τὸ καλύβι.
Δ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ: Τ' ἀγριολούλουδο.
ΑΙΚ. ΜΠΑΡΔΑΝΗ: Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ποιητοῦ.
ΡΕΝΟΥ ΠΥΡΓΟΥ: Ἡ ζωγραφικὴ καὶ ὁ Μιχαὴλ Οἰκονόμου.
ΔΟΥ·Ι· ΛΕΟΝ ΜΑΡΤΕΝ: Ἡ τέφρα.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΩΚΟΥ: Ἡ Διεφθαρμένη.
ΜΙΛΤ. ΔΑΛΛΑ: Τῷ ἀναγνώστη.
Γ. ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ: Μοσικαὶ διαγωνισμοὶ Τζαμουρτζή.
ΣΤ. ΔΕΛΑΜΑΝΗ: Κρίσεις καὶ σκέψεις.
ΜΠΑΡΔΑΝΗ: Ἡ Διεφθαρμένη. Π. Δ. ΓΛΕΖΟΥ: Βιβλιοκρισία.
Λ. ΚΟΤΣΑΥΤΗ: Ρήγας Νικολαΐδης.

KOLYNOS DENTAL CREAM

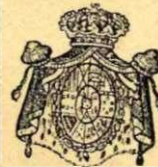
Ἡ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ
Ἡ ΠΛΕΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΤΙΜΑΤΑΙ ΕΙΣ 77 ΚΡΑΤΗ

ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΙ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 4 - ΑΘΗΝΑΙ

Ἀποτελεῖτε τὴν εἰδικομένην ἐντὸς τοῦ περιοδικῶ C. P. ἵνα λάβητε ΔΩΡΕΑΝ ἓν δέγμα καὶ πειράξητε

ΤΩΝ Α. Α. Μ. Μ.
ΤΩΝ ΒΑΣΙΛ. ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

ΠΡΟΜΗ-
ΘΕΥΤΑΙ

ΤΗΣ Α. Υ. ΤΟΥ
ΠΡΙγκ. ΤΗΣ ΟΥΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΧΗΜΙΚΩΝ - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ - ΦΥΣΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΑΠ. ΧΡ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΙΣΤΟΥΧΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΥ - ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΟΥ
ΤΕΩΣ ΒΟΗΘΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ: 11 Καποδιστριαῶν 11 (ἑπισημ. πλατείας Κάνιγγος)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Διδίων 126

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ἀργόμαζο Χημεία - Ὄργανική Χημεία
Φαρμακευτικὴ Χημεία - Βοτανικὴ - Φυσιολογία
Ὄργανολογία - Φαρμακολογία - Ἀνατομικὴ
Φυσιολογία - Ὄφθαλμολογία κτλ.

Τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ εἰδικούς καθηγητὰς πτυχιούχους ξένων Πανεπιστημίων, ἑπιμελητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΤΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΑΣ ΕΙΣ ΤΟ
ΡΑΔΙΟ - ΜΟΝΤΕΡΝ

Κ. ΣΥΡΙΓΟΥ

ΡΕΠΟΥΛΗ 34 - ΠΕΙΡΑΙΑ

“ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ”

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ
ΟΔΟΣ ΣΕΡΓΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ 22 - ΑΘΗΝΑΙ

Ἡ σπουδαιότερα, μεγαλειότερα καὶ ἡ πλέον χρήσιμος καὶ εἰς ἡμᾶς ἑλλήνων ἑκδοσίς ἢ ὁποία ἔγινεν εἰς τὸν τόπον μας.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ «Ἀκαδημαϊκὴ βιβλιοθήκη» αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ ὁλόκληρον βιβλιοθήκην.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ: ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΠΡΕΠΕΣΤΕΡΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ.

1548

8T 813A D.K 4-80

ΤΙ ΑΚΑΘΑΡΤΗ ΓΛΩΣΣΑ...

Τί "έχεις υιέ μου!

Προτού κοιμηθής
θα σου δώσω μία κουταλιά

ΜΑΓΝΗΣΙΑ Σ. ΠΕΛΛΕΓΡΙΝΟ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΔΙ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠ. ΑΔΕΛΦ. ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 56